

**การประชุมเชิงปฏิบัติการคณะทำงานขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพ
ป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ
เพื่อการติดตามประเมินผลภายในและการจัดการข้อมูลความเสี่ยง
สปสช.เขต 1 เชียงใหม่ (พื้นที่จังหวัดแพร่) และ สปสช.เขต 2 พิษณุโลก**

วันที่ 2-3 ธันวาคม พ.ศ.2562

เวลา 08.30-17.00 น.

ณ โรงแรมวังจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

จัดทำโดย

**โครงการพัฒนากลไกและนโยบายการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพโดยฐานท้องถิ่น
สำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบ ปี 2562 - 2563**

รายการเอกสารประกอบการประชุมฯ

ลำดับที่	รายการ	หน้าที่
1	กำหนดการประชุม	2
2	โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการคณะทำงานขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพเพื่อการติดตามประเมินผลภายในและการจัดการข้อมูลความเสี่ยง	4
3	รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม	6
4	สาระสำคัญโครงการพัฒนากลไกและนโยบายการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพโดยฐานท้องถิ่น สำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบปี 2562 – 2563	7
5	โครงการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพสำหรับแรงงานนอกระบบโดยฐานชุมชนหรือกลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยงในชุมชน จังหวัดแพร่	21
6	โครงการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพกลุ่มแรงงานนอกระบบพื้นที่เขต 2 จังหวัดพิษณุโลก โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเขต 2 ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบจังหวัดอุตรดิตถ์	34
7	กรอบคิดและกลไกการติดตามประเมินผลภายใน	42
8	5 ขั้นตอนการเสริมพลังการติดตามประเมินผล	50
9	รูปแบบ กลไกการดำเนินงานการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ	51
10	รูปแบบการจัดการข้อมูลความเสี่ยงและความรอบรู้ด้านสุขภาพ	52
11	รูปแบบนวัตกรรมและพื้นที่ต้นแบบ	53
12	รูปแบบการพัฒนาอาสาสมัครอาชีวอนามัยชุมชน (อสอช.)	59

กำหนดการ
ประชุมเชิงปฏิบัติการคณะทำงานขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ
เพื่อการติดตามประเมินผลภายในและการจัดการข้อมูลความเสี่ยง
วันที่ 2-3 ธันวาคม พ.ศ.2562 เวลา 08.30-17.00 น.
ณ โรงแรมวังจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

วันจันทร์ที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2562

เวลา	กิจกรรม
08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียนรับเอกสาร
09.00 – 09.15 น.	ชี้แจงวัตถุประสงค์และความคาดหวังการประชุมฯ
09.15 – 09.45 น.	ทบทวนความเข้าใจและแลกเปลี่ยนกรอบคิด เป้าหมาย และกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน (ระดับโครงการ-ระดับเขตสุขภาพ/สปสช.) โดย นางสาวอำไพ เกตุสถิตย์ นักวิชาการโครงการฯ
09.45 – 10.30 น.	นำเสนอและแลกเปลี่ยนกรอบคิดกระบวนการติดตามประเมินผลภายใน อำนวยการกระบวนการโดย: นางสาวอำไพ เกตุสถิตย์ นักวิชาการโครงการฯ
10.30 – 12.00 น.	กระบวนการกลุ่มเพื่อพิจารณาและออกแบบการติดตามประเมินผลภายในร่วมกัน ♦ ทบทวน/วิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจเข้าใจเป้าหมาย กระบวนการ ตัวชี้วัดการดำเนินงานระดับพื้นที่ -จังหวัด – เขต อำนวยการกระบวนการโดย : ผู้ประสานงานเขตและทีมติดตามประเมินผลภายในเขตฯ
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 15.00 น.	กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาเกณฑ์และเครื่องมือการติดตามประเมินผลภายใน (ต่อ) ♦ พิจารณากำหนดเกณฑ์และเครื่องมือการติดตามประเมินผล อำนวยการกระบวนการโดย : ผู้ประสานงานเขตและทีมติดตามประเมินผลภายในเขตฯ
15.00 - 16.30 น.	นำเสนอและแลกเปลี่ยนเกณฑ์และเครื่องมือการติดตามประเมินผล อำนวยการกระบวนการโดย : ผู้ประสานงานโครงการระดับเขตฯ
16.30 – 17.00 น.	สรุป-ประมวลผลการเรียนรู้วันแรก โดย : นางสาวรณมล ไชยกัน ผู้ประสานงานโครงการฯ

วันอังคารที่ 3 ธันวาคม พ.ศ.2562

เวลา	กิจกรรม
08.45 – 09.00 น.	ทบทวนสาระสำคัญของการประชุมฯ วันแรกและชี้แจงกระบวนการวันที่สอง โดย : นางสาวรอมล ไชยกัน ผู้ประสานงานโครงการฯ
09.00 – 09.15 น.	โครงการการจัดเก็บข้อมูลความเสี่ยงและความรอบรู้ด้านสุขภาพ วัตถุประสงค์ กระบวนการ และกลไกการจัดเก็บและจัดการข้อมูล โดย ผศ.ดร.อารุญ เกตุสาคร โครงการพัฒนาฐานข้อมูลการประเมินความเสี่ยงสุขภาพฯ
09.15 – 11.30 น.	ทำความเข้าใจและแลกเปลี่ยนแบบประเมินความเสี่ยงฯ และความรอบรู้ด้านสุขภาพ โดย ผศ.ดร.อารุญ เกตุสาคร และคณะทำงานพัฒนาฐานข้อมูลฯ
11.30 – 12.00 น.	พิจารณาหรือแผนการจัดเก็บและจัดการข้อมูลร่วมกัน
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 15.00 น.	กลไก บทบาทและแผนการติดตามประเมินผลระดับเขตและระดับโครงการ โดย นางอรพิน วิมลภูษิต ผู้จัดการโครงการฯ
15.00 – 15.30 น.	สรุปและปิดการประชุม

- หมายเหตุ :
1. กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม
  2. พักรับประทานอาหารว่าง เวลา 10.30 - 10.45 น. และ 14.30 - 14.45 น.

โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการคณะทำงานขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพเพื่อการติดตามประเมินผลภายในและการจัดการข้อมูลความเสี่ยง

โครงการพัฒนากลไกและนโยบายการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพโดยฐานท้องถิ่น สำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีสมาคมวิสาหกิจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SADA) เป็นองค์กรบริหารจัดการต่อเนื่อง มาตั้งแต่ พ.ศ.2548 – 2561 โดยมีเป้าหมายคือกลุ่มอาชีพเสี่ยงหรือกลุ่มแรงงานนอกระบบเข้าถึงบริการสุขภาพเพื่อการสร้างเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และให้ความสำคัญกับความรอบรู้ด้านสุขภาพที่นำไปสู่ความตระหนักรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการลดความเสี่ยงหรือความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากทำงาน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการทำงานทั้งภาครัฐสถาบันวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชนที่เป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบในพื้นที่ โดยใช้ต้นทุน ทั้งด้านองค์ความรู้ ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการจากการดำเนินงานที่ผ่านมา และเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกระดับ จึงออกแบบกลไกการขับเคลื่อนงานตั้งแต่ระดับเขตสุขภาพ/สปสช. ระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนและเชื่อมโยงการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่มุ่งเน้นระบบบริการเชิงรุก โดยการสนับสนุนจากกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานทั้งระบบ ทางโครงการฯ จึงได้จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาและสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงกรอบคิดการติดตามประเมินผลภายในที่ให้ความสำคัญกับการเสริมพลัง/ศักยภาพของภาคีเครือข่ายที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง และการจัดการข้อมูลความเสี่ยงควบคู่กับความรอบรู้ด้านสุขภาพปลอดภัยในการทำงานโดยคาดหวังว่าการประชุมเชิงปฏิบัติฯ จะนำไปสู่การออกแบบกรอบคิด ขอบเขตเนื้อหา เกณฑ์ เครื่องมือและการพัฒนาทีมเพื่อเป็นกลไกการติดตามประเมินผลภายในทุกระดับร่วมกัน โดยมีฐานข้อมูลเพื่อการจัดการความเสี่ยงและความรอบรู้ด้านสุขภาพฯ เป็นเครื่องมือที่สำคัญ โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่พิจารณาขอบเขตเนื้อหา การจัดเก็บ การประมวลผล และนำข้อมูลมาใช้ในการสร้างเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพในระดับพื้นที่ร่วมกัน โดยความร่วมมือกับโครงการพัฒนาฐานข้อมูลการประเมินความเสี่ยงสุขภาพและระบบการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของแรงงานในระบบและนอกระบบ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำความเข้าใจกรอบคิด ขอบเขตเนื้อหา เกณฑ์และเครื่องมือการติดตามประเมินผลภายในระดับเขต จังหวัดและพื้นที่ร่วมกัน
2. เพื่อทำความเข้าใจขอบเขตเนื้อหาและแผนการจัดเก็บข้อมูลความเสี่ยงและความรอบรู้ด้านสุขภาพ
3. เพื่อทำความเข้าใจและตกลงร่วมกันเกี่ยวกับกลไกบทบาทการติดตามประเมินผลภายใน และการจัดเก็บข้อมูลฯ รวมถึงการประสานงาน/การหนุนเสริมกันระหว่างเขตสุขภาพ/สปสช.และโครงการฯ

กระบวนการ

1. นำเสนอ/แลกเปลี่ยนเพื่อทบทวนและทำความเข้าใจเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ผลลัพธ์การดำเนินงาน โครงการระดับโครงการและเขตสุขภาพ/สปสช. ร่วมกัน
2. แลกเปลี่ยนและทำความเข้าใจกรอบคิดและกระบวนการติดตามประเมินผลภายในร่วมกัน
3. กระบวนการกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเพื่อกำหนดขอบเขต เครื่องมือ และวิธีการในการประเมินภายในโครงการฯ
4. พิจารณาและทำความเข้าใจเนื้อหา ขอบเขตและรายละเอียดการจัดเก็บและจัดการข้อมูลความเสี่ยงและความรอบรู้ด้านสุขภาพร่วมกัน
5. กระบวนการกลุ่มจัดทำแผนการติดตามประเมินผลภายในโครงการฯ
6. สรุปประมวลผลและกำหนดแนวทางการประสานและหนุนเสริมการทำงานร่วมกัน

ผู้เข้าร่วม จำนวน 23 คน ประกอบด้วย

1. คณะทำงานขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลภายในเขต 1 เชียงใหม่ (พื้นที่จังหวัดแพร่)
จำนวน 4 คน
2. คณะทำงานขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลภายในเขต 2 พิชญ์โลก จำนวน 13 คน
3. คณะทำงานพัฒนาฐานข้อมูลการประเมินความเสี่ยงสุขภาพฯ จำนวน 2 คน
4. เจ้าหน้าที่และนักวิชาการโครงการฯ จำนวน 4 คน

วัน เวลา และสถานที่จัดการประชุมฯ

วันที่ 2-3 ธันวาคม พ.ศ. 2562 เวลา 08.30-17.00 น.

ณ โรงแรมวังจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิจญ์โลก จังหวัดพิจญ์โลก

งบประมาณ : ค่าใช้จ่ายการเดินทาง ค่าตอบแทน ค่าอาหาร/ที่พัก สนับสนุนโดย

1. โครงการพัฒนากลไกและนโยบายการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพโดยฐานท้องถิ่นสำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบ
2. โครงการพัฒนาฐานข้อมูลการประเมินความเสี่ยงสุขภาพและระบบการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของแรงงานในระบบและนอกระบบ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ขอบเขตเนื้อหา เกณฑ์ และเครื่องมือ การติดตามประเมินผลภายในที่มีส่วนร่วมของทีมคณะทำงานระดับเขตและระดับจังหวัด/พื้นที่ ร่วมกัน
2. ได้คณะทำงานติดตามประเมินผลภายในที่มีความเข้าใจบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการติดตามประเมินผลภายในและจัดเก็บข้อมูลความเสี่ยงและความรอบรู้ด้านสุขภาพ
3. ได้แผนการติดตามประเมินผลภายในและการจัดเก็บข้อมูลความเสี่ยงและความรอบรู้ฯ ของพื้นที่และกลุ่มอาชีพเป้าหมายของโครงการฯ

รายชื่อผู้เข้าร่วม
การประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรค
จากการประกอบอาชีพ เพื่อการติดตามประเมินผลภายในและการจัดการข้อมูลความเสี่ยง
วันที่ 2-3 ธันวาคม พ.ศ.2562 เวลา 08.30-17.00 น.
ณ โรงแรมวังจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

ลำดับ	ชื่อ	ตำแหน่ง
① คณะทำงานติดตามประเมินผลภายในโครงการฯ สปสช.เขต 1 : เชียงใหม่ (พื้นที่จังหวัดแพร่)		
1.	ดร.ปณิธิ บุญสา	มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
2.	นายอนุพันธ์ ชัยวิรัช	อดีต ผอ.กศน. อ.สูงเม่น จ.แพร่
3.	นายชนกพ ไกรศักดิ์	นายกเทศมนตรีตำบลสูงเม่น อ.สูงเม่น จ.แพร่
4.	นางเนาวรรารณ นาพรม	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ รพ.สอง
② คณะทำงานติดตามประเมินผลภายในโครงการฯ สปสช.เขต 2 : พิษณุโลก		
1.	นายพนพล พุ่มยิ้ม	สำนักงานหลักประกันสุขภาพเขต 2 พิษณุโลก
2.	นางสาววิญญา จันทร์อุดม	ศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบ จังหวัดอุดรธานี
3.	นายเชษฐา พวงดอกไม้	ผอ.ฝ่ายกองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อบต.คอรุ่ม จ.อุดรธานี
4.	นางโชติณัฐ์ แดงคง	กลุ่มงานหลักประกันสุขภาพสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี
5.	นายพิทยธร แก้วหลวง	ผอ.ฝ่ายกองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อบต.ชัยชุมพล จ.อุดรธานี
6.	นายปกรณ์เกียรติ วุฒิอมร	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์
7.	นายปิติเกียรติ โปร่งฟ้า	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์
8.	ดาบตำรวจพิสิษฐ์ บุสดี	สถานีตำรวจภูธรอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
9.	นางสาวดวงใจ โรจน์เจริญชัย	เจ้าหน้าที่ฝ่ายงานสาธารณสุขและอนามัยสิ่งแวดล้อม อบต.เข็กน้อย จ.เพชรบูรณ์
10.	นางสีแพร มั่นคงดี	อาสาสมัครแรงงานจังหวัดเพชรบูรณ์
11.	นายพรประสิทธิ์ ขำศรี	อดีตผอ.ฝ่ายงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ทต.ไม้จาม จ.ตาก
12.	นางจุฑาวัลย์ บัวกลิ่น	ศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชนจังหวัดตาก
13.	นางสาวเสาวลักษณ์ กาวี	นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลโป่งแดง จังหวัดตาก
③ คณะทำงานพัฒนาฐานข้อมูลการประเมินความเสี่ยงสุขภาพฯ		
1.	ผศ.ดร.อรุณ เกตุสุคร	โครงการพัฒนาฐานข้อมูลการประเมินความเสี่ยงสุขภาพฯ
2.	ดร.วราพันธ์ พรวิเศษศิริกุล	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สคร.1 เชียงใหม่
④ ทีมบริหารโครงการพัฒนากลไกและนโยบายฯ		
1.	นางอรพิน วัฒนภูษิต	ผู้จัดการโครงการฯ
2.	นางสาวอำไพ เกตุสถิตย์	นักวิชาการโครงการฯ
3.	นางสาววรกมล ไชยกัน	ผู้ประสานงานโครงการฯ
4.	นางสาวพัชรินทร์ ศรีวิสัย	เจ้าหน้าที่ข้อมูลโครงการฯ

สาระสำคัญ

โครงการพัฒนากลไกและนโยบายการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ

โดยฐานท้องถิ่น สำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2562 - 2563

1. สถานการณ์และความสำคัญ

การเปลี่ยนแปลงประเทศไทยเข้าสู่ยุค 4.0 และยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยการผนึกกำลังในภูมิภาคประชาคมอาเซียนตั้งแต่ พ.ศ.2558 มีผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบกับประชาชนคนไทยในด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะพฤติกรรมสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิตและสังคมไปจนถึงมิติทางกฎหมายและการเมือง การขับเคลื่อนประเทศอยู่บนพลังของเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมหลายเท่าตัว ปัญหาที่จะต้องเผชิญคือ ศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ลดต่ำลง และส่งผลต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งมิติด้านรายได้และโอกาส การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุกระทบต่อกำลังแรงงานที่เป็นฐานสำคัญของเศรษฐกิจทุกระดับจะลดลง และภาระการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุของภาครัฐจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รูปแบบการบริโภคและการออมของประเทศจะเปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่โครงสร้างกฎหมายและการบังคับใช้ ยังมีจุดอ่อนหรือข้อจำกัด ด้านประสิทธิภาพและบางส่วนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานที่จะก้าวไปข้างหน้าและลดรอนสิทธิของผู้ด้อยโอกาสที่ทำให้เกิดช่องว่างและความไม่เป็นธรรมเพิ่มมากขึ้น

การเตรียมความพร้อมประชากรก่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในยุคเปลี่ยนผ่านประเทศไทยสู่ยุค 4.0 นอกเหนือจากการมีนโยบายและระบบสวัสดิการต่างๆ ที่เอื้อต่อผู้สูงอายุทั้งในด้านสุขภาพ อาชีพ ที่อยู่อาศัย การคุ้มครองสิทธิฯ แล้ว กลุ่มเสี่ยงที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มแรงงานนอกระบบ ซึ่งมีจำนวนถึง 21.2 ล้านคน หรือร้อยละ 55.3 ของผู้ทำงานทั้งหมด (อายุ 15-59 ปี) โดยแยกเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 55.5 ภาคบริการและการค้าร้อยละ 33.2 และภาคการผลิตร้อยละ 11.3 และเป็นกลุ่มวัยที่พบผู้ป่วยจากการทำงาน มากที่สุดคือ จำนวน 6,153 คน คิดเป็นร้อยละ 70.81¹ และสังคมไทยกำลังเดินทางเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างเต็มรูปแบบ ความเสี่ยงของแรงงานกลุ่มนี้จึงกลายเป็นความเสี่ยงโดยรวมของสังคมและของประเทศด้วย นอกจากนี้ยังมีแรงงานนอกระบบที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 3.59 ล้านคน

ผลการศึกษาความรู้ด้านสุขภาพของคนไทยพบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยภาพรวม ส่วนใหญ่ร้อยละ 59.4 ของประชาชนทั้งหมดมีความรอบรู้ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ² ดังจะเห็นจากค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประเทศไทยสูงประมาณร้อยละ 3.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม (392,368 ล้านบาท) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลมากกว่าด้านการส่งเสริมป้องกัน

¹สำนักงานสถิติ 2560 ผลสำรวจแรงงานนอกระบบ

²แผนปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องแผนการปฏิรูปประเทศ

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/024_5/1.PDF

และพบว่าร้อยละ 49.0 ของกลุ่มคนวัยทำงาน (อายุ 15-59 ปี) มีระดับความรู้ด้านสุขภาพอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี และยังไม่เพียงพอที่จะตัดสินใจจัดการสุขภาพของตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่าข้อมูลสัดส่วนของโรคที่อื่นเนื่องมาจากงานยังไม่ปรากฏชัดเจนและอยู่ในลำดับที่ควรได้รับการพิจารณาให้ความสำคัญทั้งที่เป็นต้นเหตุสำคัญของการมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยชราที่จะเป็นภาระของประเทศในอนาคต ข้อมูลผลการศึกษาดังกล่าวต้องการนำไปใช้ต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนานองค์ความรู้และการออกแบบ/วางแผนการทำงานเพื่อเพิ่มความรู้ด้านสุขภาพที่เกิดจากหรืออันเนื่องมาจากการทำงาน และผลจากการเสนอนโยบายร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนมีข้อเสนอต่อแนวทางการดำเนินงานการส่งเสริมป้องกันโรคสำหรับกลุ่มประชากรวัยแรงงานที่ไปในทิศทางเดียวกันคือ มุ่งให้ความสำคัญกับระบบการสร้างเสริมป้องกันโรค ทั้งเนื่องจากงานและไม่เนื่องจากงานที่เป็นการทำงานเชิงรุก โดยการบูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยยึดฐานพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายเป็นฐานในการทำงานร่วมกัน (ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากโรคที่เกิดจากการทำงานมีความซับซ้อนและยากต่อการวินิจฉัยที่ต้องอาศัยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ซึ่งปัจจุบันยังมีข้อจำกัดเรื่องจำนวนบุคลากรการแพทย์ด้านอาชีวเวชศาสตร์เมื่อเปรียบเทียบกับแพทย์เฉพาะทางสาขาอื่นๆ)

ต้นทุนการดำเนินงานและโอกาสการดำเนินงาน

(1) สสส. ได้สนับสนุนภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสถาบันวิชาการ และองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน ดังสรุปภาพรวมผลการดำเนินงาน ดังนี้

ที่มา : รายงานโครงการพัฒนาและกลไกการเข้าถึงระบบสร้างเสริมสุขภาพความปลอดภัยและอาชีวอนามัยฯ โดยการสนับสนุนจาก สสส.

(2) แผนยุทธศาสตร์ 20 ปีได้ให้ความสำคัญกับนโยบายลดความเหลื่อมล้ำที่เป็นสาเหตุสำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและความเสมอภาคของประชาชนไทย รวมถึงปัญหาความขัดแย้งทางความคิดที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศไทย ณ ปัจจุบัน และได้กำหนดให้กลุ่มแรงงานนอกระบบเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของประเทศ เนื่องจากแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ และอยู่ในชนบท และหากอยู่ในเขตเมืองก็มักจะเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากชนบทเพื่อหางานทำ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดหรือชุมชนการเคหะ ส่งผลให้เรื่องสุขภาพความปลอดภัยในการทำงาน คือ เงื่อนไขสำคัญของการประกอบอาชีพที่จะสามารถหารายได้อย่างต่อเนื่อง

(3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2561-2564) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้กำหนดกลวิธีในการดำเนินงานเพื่อสร้างความมั่นใจแก่กลุ่มเปราะบางและกลุ่มที่ยังเข้าไม่ถึงบริการไว้อย่างชัดเจนภายใต้กลยุทธ์ที่ 1 : สร้างความมั่นใจในการเข้าถึงบริการและกลุ่มที่ยังเข้าไม่ถึงบริการประกอบด้วย (1) จัดกลไกการค้นหาประชาชนกลุ่มเปราะบางและประชาชนที่ยังเข้าไม่ถึงบริการ เพื่อทราบถึงสถานการณ์ปัญหาและออกแบบการจัดการให้รับรู้สิทธิและได้รับบริการที่จำเป็น (2) เพิ่มกลไกการจัดการเพื่อคุ้มครองสิทธิกลุ่มเป้าหมายที่ยังมีปัญหการเข้าถึงบริการโดยเน้นการสื่อสารเชิงรุกให้เข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้สะดวกและมีช่องทางที่หลากหลาย รวมทั้งการประสานงานความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง เช่น สสส. เครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคม กระทรวงพัฒนาสังคมฯ (3) ทบทวนและปรับปรุงประเภทขอบเขตบริการสาธารณสุขตามความจำเป็นของกลุ่มเปราะบางหรือบริการที่ยังมีปัญหการเข้าถึงบริการ³

2. เป้าหมายการดำเนินงาน

แรงงานนอกระบบในพื้นที่เป้าหมายที่พบปัจจัยและพฤติกรรมเสี่ยงที่ส่งผลต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และอาชีวอนามัยในการทำงานลดลงอย่างน้อยร้อยละ 10 จากการได้รับบริการส่งเสริมป้องกันโรคและมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ ความปลอดภัยจนสามารถจัดการตนเองและสภาพแวดล้อม ที่นำไปสู่การมีสุขภาวะ และคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยวิธียุทธนาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายสุขภาวะ

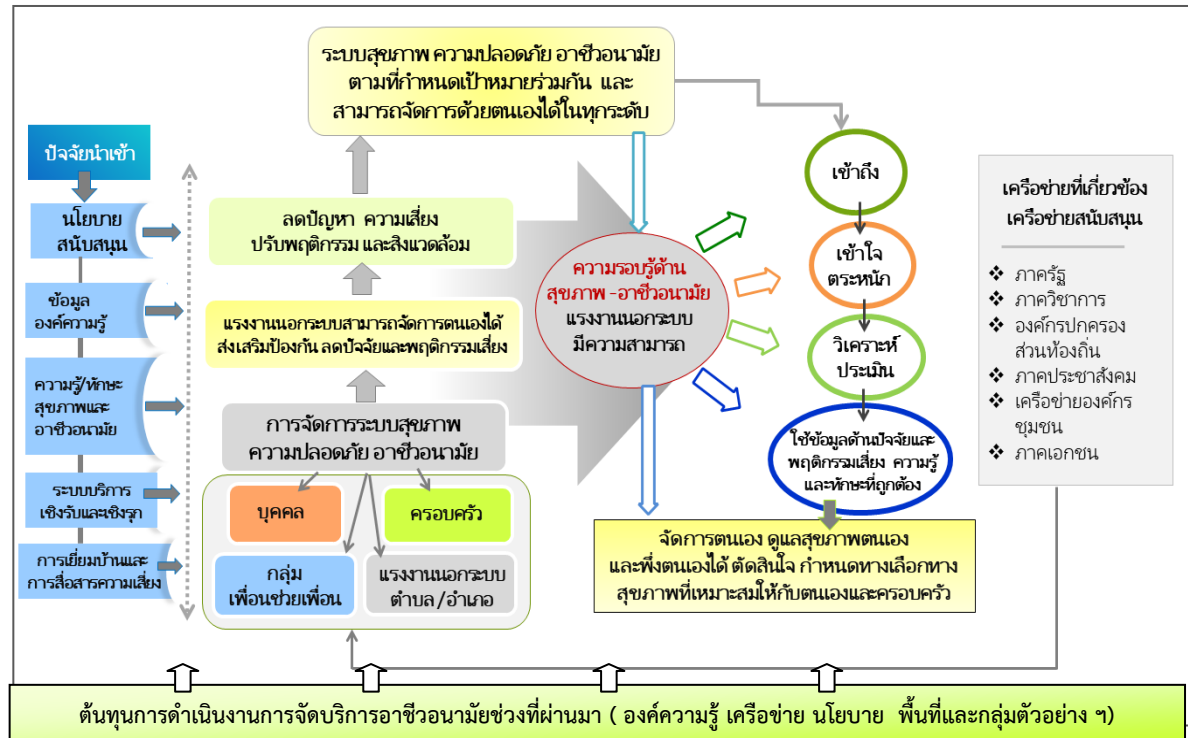
3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อพัฒนาข้อมูลและองค์ความรู้สนับสนุนกระบวนการทำงานและการพัฒนานโยบาย การสร้างเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและการพัฒนาคุณภาพระดับท้องถิ่น-อำเภอ
- 3.2 เพื่อเสริมศักยภาพกลไกการจัดบริการอาชีวอนามัยเชิงรุกในระดับท้องถิ่นให้มีความรู้และทักษะอย่างเพียงพอสำหรับการส่งเสริมความรู้ทางสุขภาพแก่กลุ่มแรงงานนอกระบบในพื้นที่
- 3.3 เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำและเครือข่ายอาสาสมัครอาชีวอนามัยชุมชน (อสอช.) ให้มีความรอบรู้ด้าน สุขภาพความปลอดภัยในการทำงานและนำไปสู่การจัดการตนเอง การขยายผลสู่ครอบครัว และกลุ่มแรงงานนอกระบบในชุมชน/เครือข่ายและการขับเคลื่อนนโยบายให้มีสุขภาวะที่ดีร่วมกัน

³ เว็บไซต์ www.nhso.go.th , ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบ หลักประกันสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2561-2564)

3.4 เพื่อบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาวะร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการ อาชีวอนามัยเชิงรุกและการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับท้องถิ่น-อำเภอ

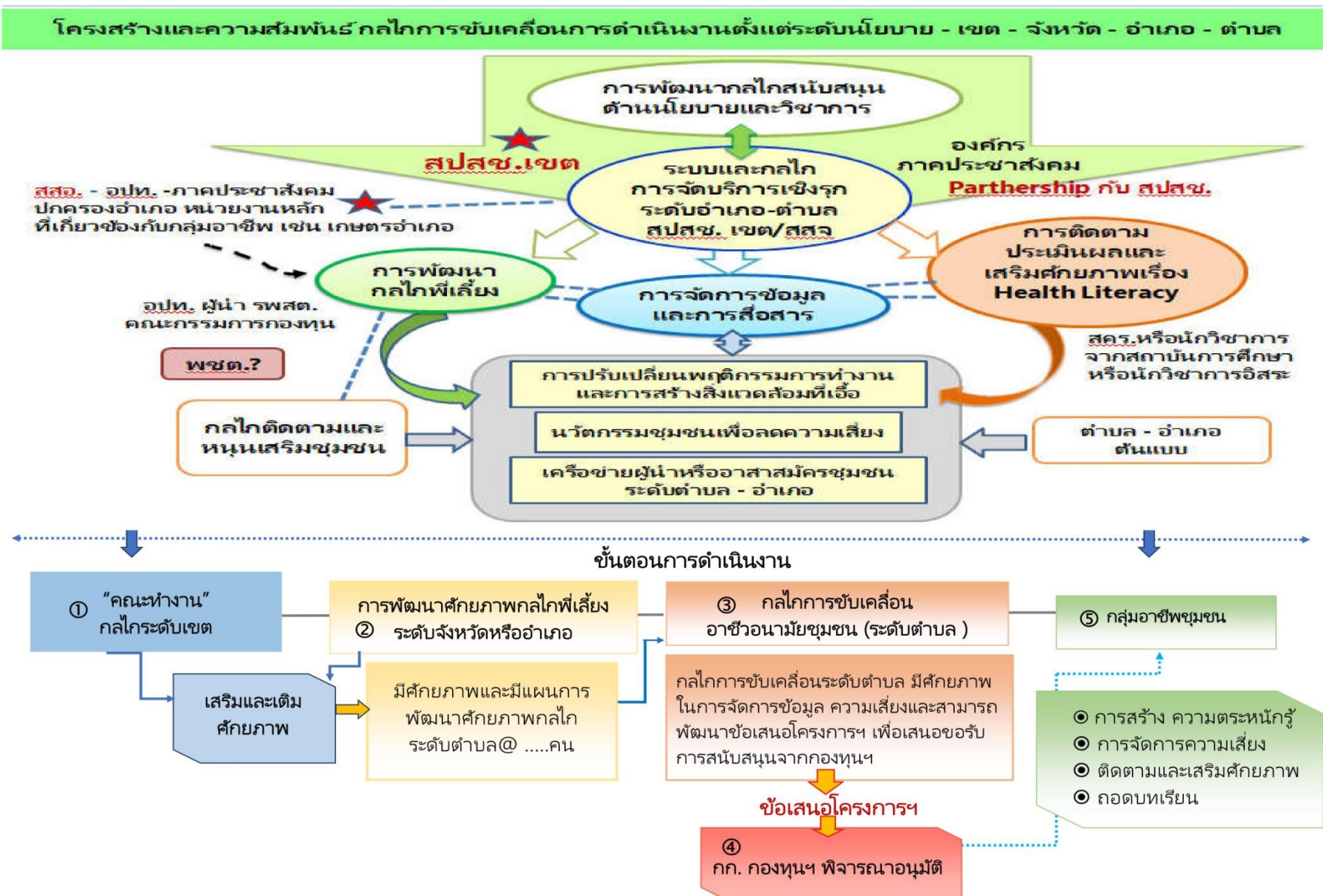
4. กรอบคิดการดำเนินงาน

5. กระบวนการดำเนินงาน

6. โครงสร้างและความสัมพันธ์ กลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานตั้งแต่ระดับนโยบาย - เขต - จังหวัด - อำเภอ - ตำบล

7. ภาควิชาขับเคลื่อนโครงการฯ และพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมาย

- 7.1 เครือข่ายกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่และกลุ่มแรงงานนอกระบบที่ดำเนินงานร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพเขตพื้นที่ ที่สนใจการพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้เพื่อการเข้าถึงบริการการส่งเสริมป้องกันโรคอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม (อาชีวอนามัย ความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน) เขต 2, 3, 5, 11 และ 12 (ณ ปัจจุบัน)
- 7.2 มุลนิธิมิตรภาพบำบัด

8. ภาควิชาสนับสนุน

- 8.1 สำนักสนับสนุนระบบบริการสุขภาพชุมชน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)
- 8.2 สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเขตพื้นที่ : เขต 2, 3, 5, 11 และ 12
- 8.3 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด/อำเภอ ตามพื้นที่/กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ
- 8.4 สำนักงานป้องกันควบคุมโรคเขตพื้นที่ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
- 8.5 สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค
- 8.6 เครือข่ายนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา

9. หน่วยงานหรือองค์กรบริหารจัดการ

สมาคมวิถีสทางเลือกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จ.เชียงใหม่
(Sustainable Alternative Development Association : SADA)

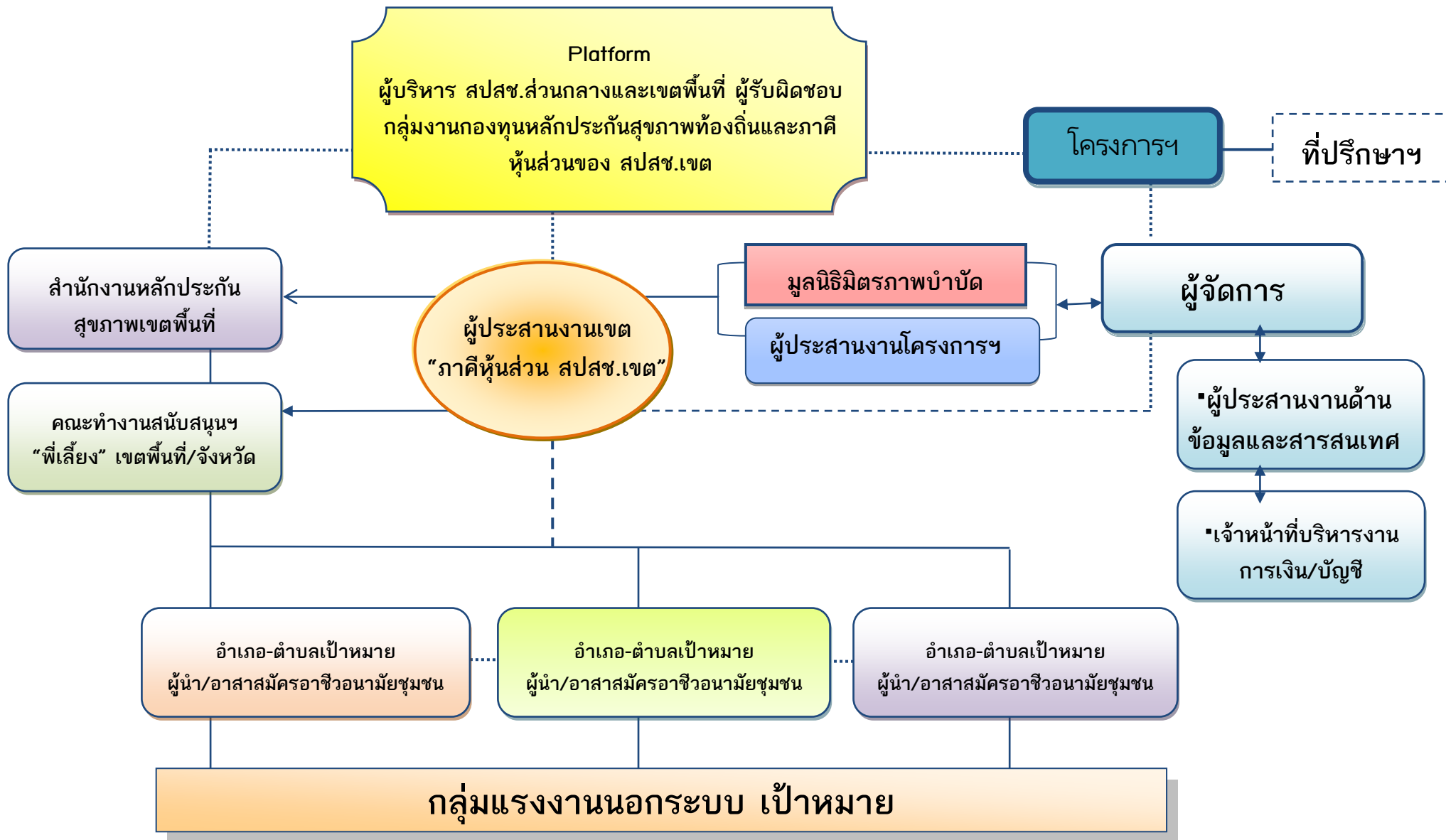
10. หน่วยงานสนับสนุน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

11. Road Map โครงการพัฒนากลไกและนโยบายการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ โดยฐานท้องถิ่นสำหรับกลุ่มอาชีพเสี่ยง (กลุ่มแรงงานนอกระบบ) ช่วง กันยายน 2562 – กันยายน 2563

12. โครงสร้างการบริหารจัดการ

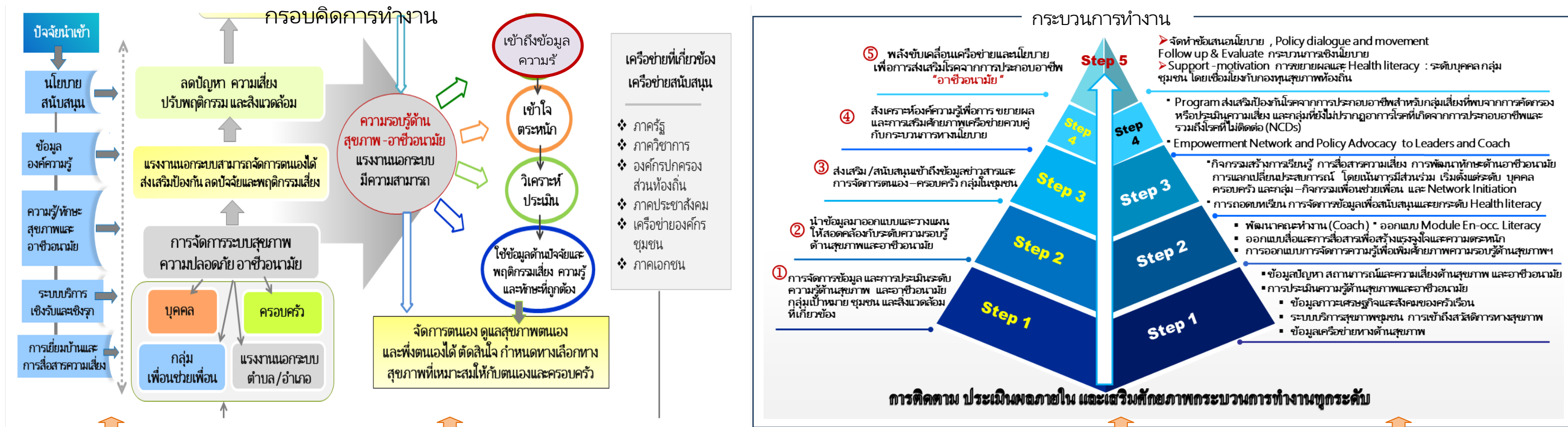
โครงการพัฒนากลไกและนโยบายการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพโดยฐานท้องถิ่นสำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบปี 2562 - 2563

เป้าหมาย

แรงงานนอกระบบในพื้นที่เป้าหมายที่พบปัจจัยและพฤติกรรมเสี่ยงที่ส่งผลต่อสุขภาพ ความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในการทำงานลดลงอย่างน้อยร้อยละ 10 จากการได้รับการส่งเสริมป้องกันโรคเชิงรุกและมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานจนสามารถจัดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเฝ้าระวังลดความเสี่ยงที่นำไปสู่การมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยวิธีบูรณาการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายสุขภาพ

วัตถุประสงค์

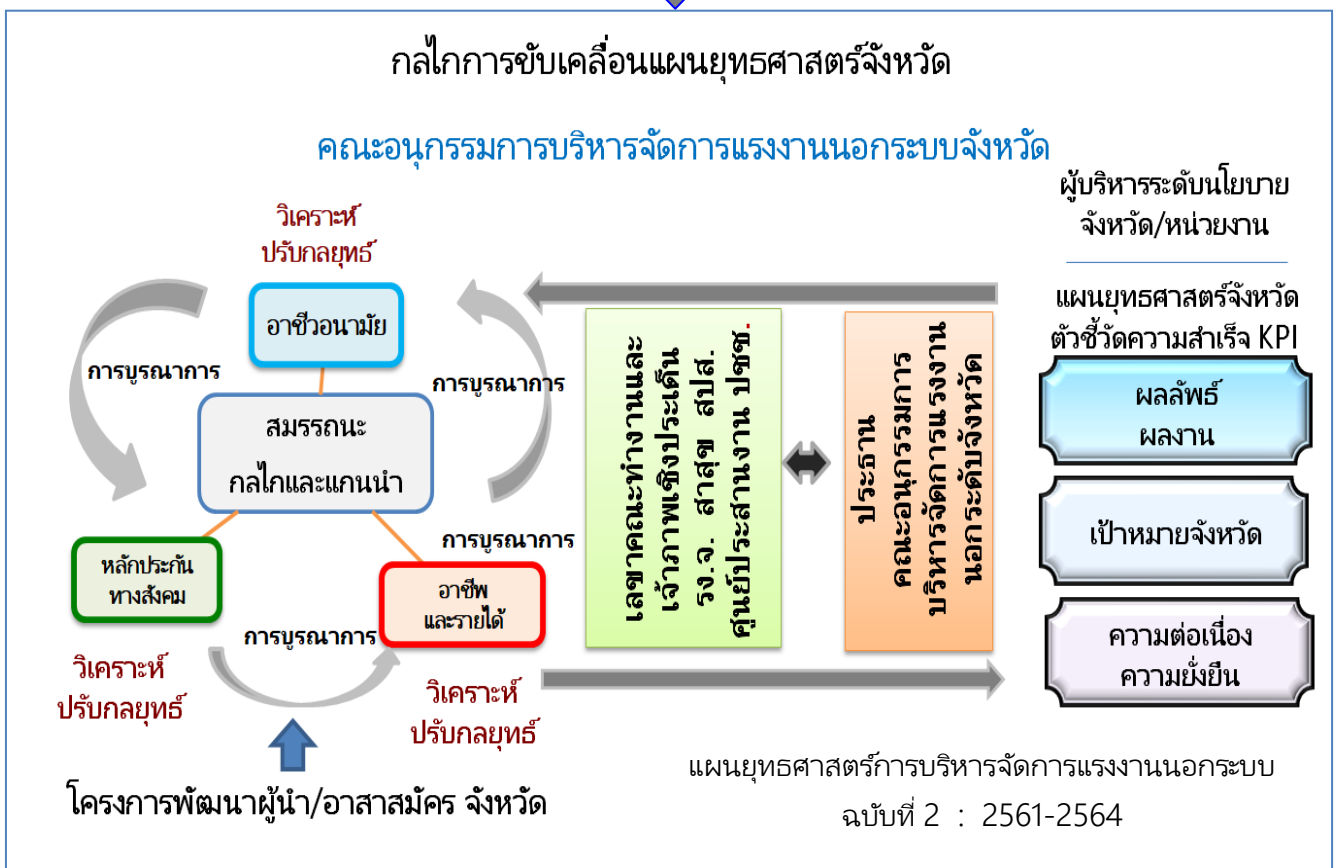
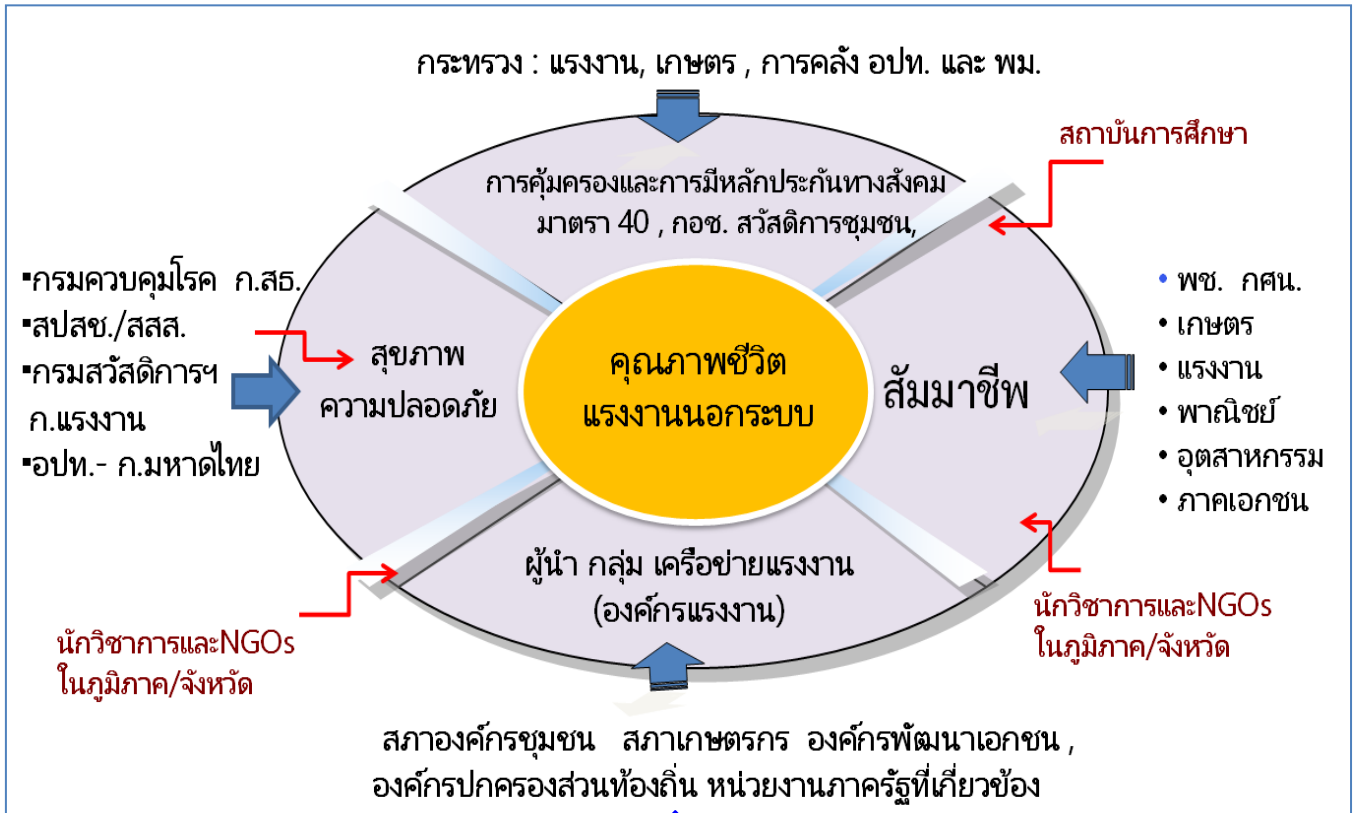
- ① พัฒนาข้อมูลและองค์ความรู้สนับสนุนกระบวนการทำงานและพัฒนานโยบายการสร้างเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับท้องถิ่น-อำเภอ
- ② เสริมศักยภาพกลไกการให้บริการอาชีวอนามัยเชิงรุกระดับท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมความรู้ทางสุขภาพ ความปลอดภัยและอาชีวอนามัยแก่แรงงานนอกระบบในพื้นที่
- ③ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำและเครือข่ายอาสาสมัครอาชีวอนามัยชุมชน (อสอช.) ให้มีความรอบรู้ด้านสุขภาพความปลอดภัยในการทำงานและนำไปสู่การจัดการตนเอง การขยายผลสู่ครอบครัวและกลุ่มแรงงานนอกระบบในชุมชนและเครือข่ายให้มีสุขภาพที่ดีร่วมกันและการขับเคลื่อนนโยบาย
- ④ เพื่อบูรณาการการสร้างเสริมสุขภาพร่วมกันระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการอาชีวอนามัยเชิงรุกและการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับท้องถิ่นและอำเภอ

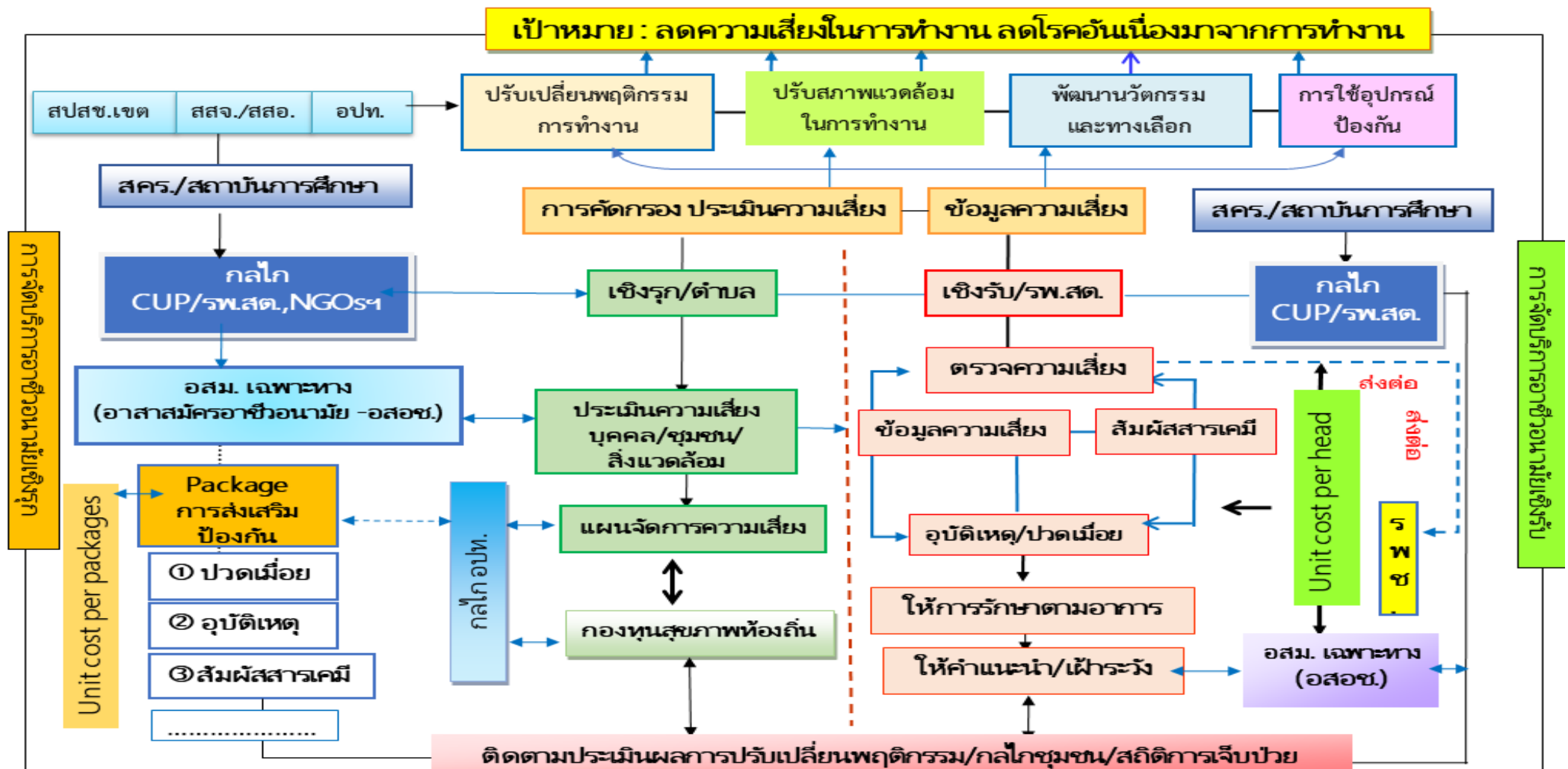
ผลผลิต (Outputs) ระดับเขต

- 1) ข้อมูลสถานการณ์ความเสี่ยงและภัยคุกคามอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพและระดับความรู้ด้านสุขภาพของกลุ่มแรงงานนอกระบบพื้นที่เป้าหมาย
- 2) อาสาสมัครอาชีวอนามัยได้รับการพัฒนาและมีความรอบรู้ทางสุขภาพ ความปลอดภัย และอาชีวอนามัยในการทำงานมีศักยภาพในการเฝ้าระวังความเสี่ยงเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมอย่างน้อยตำบลละ 5 คน
- 3) ผู้นำหรืออาสาสมัครชุมชน ได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เป็นอาสาสมัครอาชีวอนามัยชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกคัดกรองและการรณรงค์เพื่อการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพอย่างน้อยเขตละ 20 คน
- 4) เกิดนวัตกรรมชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทความเสี่ยงและอาชีพอย่างน้อยเขตละ 2 เรื่อง
- 5) รูปแบบการจัดการความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการประกอบด้วยสุขภาพ ความปลอดภัยการมีหลักประกันทางสังคมและการจัดการอาชีพที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างน้อยใน 20 ตำบล/เขต
- 6) คณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น ในพื้นที่เป้าหมายจำนวน 100 ตำบลใน 5 เขตสุขภาพกำหนดเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ ความปลอดภัยและอาชีวอนามัยเป็นนโยบายในการการสนับสนุน เพื่อการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อเนื่อง
- 7) ชุดความรู้จากการถอดบทเรียนตำบล และอำเภอต้นแบบเพื่อการเรียนรู้ การขยายผลและสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายเขตละ 1 ชุด
- 8) ชุดความรู้การส่งเสริมป้องกันโรคสำหรับกลุ่มเปราะบางเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงโรคจากการทำงานและสิ่งแวดล้อมจำนวน 1 ชุด
- 9) เกิดนโยบายการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบในระดับอำเภอโดยการขับเคลื่อนของเครือข่ายอาสาสมัครอาชีวอนามัยชุมชนและเครือข่ายพี่เลี้ยงกองทุนสุขภาพพื้นฐานที่รูปธรรม อย่างน้อยเขตละ 2 อำเภอ
- 10) เอกสารข้อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานและการส่งเสริมป้องกันโรคต่อคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอ
- 11) เอกสารข้อเสนอแนะนโยบายการส่งเสริมป้องกันโรคสำหรับกลุ่มเปราะบาง /กลุ่มเสี่ยงที่เป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ต่อระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

กรอบคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ สสส.

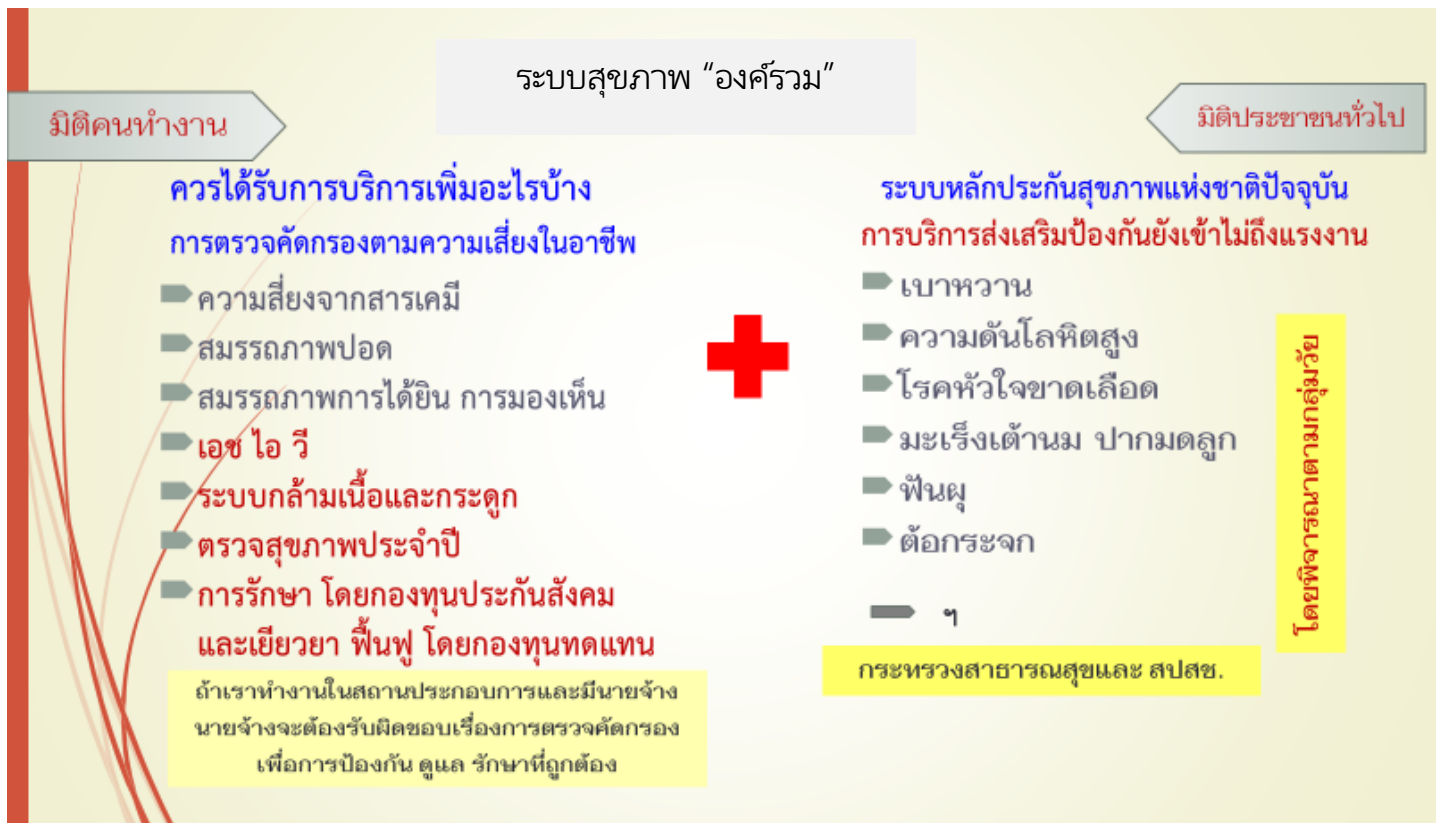

กรอบคิดการพัฒนาระบบสุขภาพความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในการทำงาน

ที่มา : รายงานโครงการพัฒนานโยบายและกลไกการเข้าถึงระบบสร้างเสริมสุขภาพความปลอดภัยและอาชีวอนามัยสำหรับกลุ่มแรงงาน
1 กันยายน 2558 – 30 กันยายน 2561

ระบบการดูแลสุขภาพประชาชน

รูปแบบและกลไกการดำเนินงานอาชีวอนามัยเชิงรุกในพื้นที่

โครงการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพสำหรับแรงงานนอกระบบ โดยฐานชุมชนหรือกลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยงในชุมชน

หน่วยงานสนับสนุน	สมาคมวิถีสันติสุขเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SADA)
หน่วยงานรับผิดชอบ	คณะบุคคลการขับเคลื่อนการบูรณาการการส่งเสริมป้องกันโรค จากการประกอบอาชีพและการจัดการทรัพยากรการเกษตร โดยฐานชุมชน-ท้องถิ่นจังหวัดแพร่"
ผู้รับผิดชอบโครงการ	1.นายรณเกียรติ คำน้อย 2.นายสมโรจน์ สำราญชลารัตน์ 3.นายธนพล สุทธคุณ
หน่วยงานประสานงาน	อาจารย์ ดร. ปณิธิ บุญสา สาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ อีเมล : paniti-bunsa@hotmail.com เบอร์โทร : 0818838020

1.ความเป็นมา

เป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับ ศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม มีการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย 1) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย 2) ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ 4) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม 5) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ 6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

ในขณะเดียวกันที่จังหวัดแพร่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐบาลและความต้องการของพื้นที่ (Area Based) ซึ่งโดยลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่มีพื้นที่ลุ่มน้ำเป็นฐานในการจัดการทรัพยากรเกษตรในการเชื่อมโยงกับปัจจัยทางนโยบาย ปัจจัยสำคัญที่ถือเป็นโอกาสในการพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรเกษตรให้สามารถผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรปลอดภัย/อินทรีย์ คือ ปัจจัยด้านการเมืองจะเห็นว่านโยบายของรัฐบาลสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนนำศาสตร์พระราชาไปสืบสาน รักษา ต่อยอด เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการ ให้หมู่บ้าน ชุมชนพึ่งตนเองรัฐบาลให้การสนับสนุนด้านเกษตรปลอดภัย, เกษตรอินทรีย์, Zoning, Smart Farmer และ Food safety มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2561 เห็นชอบให้จังหวัดแพร่เป็นต้นแบบการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ในการเป็น “เมืองต้นแบบสุขภาวะในผู้สูงอายุ (Health Aging Smart Cities) และมีมติให้จังหวัดแพร่เป็นจังหวัดนำร่องได้ส่งผลต่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่เน้นไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์ในการจัดการทรัพยากรเกษตรของชุมชน ซึ่งต้องส่งผลการเป็นเมืองต้นแบบสุขภาวะของจังหวัดแพร่ จึงได้มีการประกาศเป็นวาระการพัฒนาเป็นเขตเกษตรสุขภาพของจังหวัดแพร่ ณ วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2562 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ให้ความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรเกษตรและระบบสุขภาวะโดยชุมชน

อย่างไรก็ตามภายใต้ยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่มุ่งเน้นด้านเกษตรอินทรีย์ กลับพบว่าสถานการณ์ทางสุขภาพของเกษตรกรในการทำการเกษตรในจำนวนประชากรวัยแรงงานในชุมชนของจังหวัดแพร่ทั้งหมดในพื้นที่ 156,490 คน ซึ่งรวมทั้งการประกอบอาชีพภาคการเกษตรและภาคการผลิตรวม จากการประเมินความเสี่ยงโดยการสุ่มตัวอย่างจากการประกอบอาชีพการเกษตรจำนวน 6,000 คน พบว่า มี 4,060 ที่มีความเสี่ยงจากการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญผนวกกับการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายและไม่มี ความต่อเนื่องทำให้เกษตรกรไม่สามารถผลิตสินค้าทางเกษตรให้สอดคล้องกับนโยบายภาวะการถดถอยของเศรษฐกิจโลก มีแนวโน้มทำให้ราคาสินค้าเกษตรสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้นมีการนำเข้าสินค้าจากจีนเข้ามาแข่งขันกับผู้ประกอบการท้องถิ่น โดยเฉพาะพืชผัก ผลไม้เมืองหนาว ประกอบกับฝ่ายจีนได้ลงทุนเข้าพื้นที่ในฝั่งลาว เพื่อเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจรองรับการขยายตัวของประเทศ อาทิ ยางพารา ถั่วเหลือง เป็นต้น

ขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรที่มีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทำให้วัยแรงงานในภาคเกษตรน้อยลง ค่านิยมของคนรุ่นใหม่ไม่สนใจเกี่ยวกับอาชีพการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้ในอนาคตจะทดแทนแรงงานคนเทคโนโลยีในการผลิตทางการเกษตรมีความ ทันสมัย มีราคาสูงทำให้เกษตรกรเข้าถึงและขาดองค์ความรู้ในการนำไปบริหารจัดการอย่างถูกต้องทั้งข้อระเบียบ ข้อกฎหมาย บางประการ ไม่เอื้อต่อการประกอบอาชีพของท้องถิ่น เช่น การผลิตสุราพื้นบ้าน การทำสิ่งประดิษฐ์จากไม้สัก

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก (Climate Change) และการระบาดของศัตรูพืชเช่น การระบาดของหนอนกระทู้ ปรากฏการณ์เอลนีโญลานีญา ทำให้เกิดภัยธรรมชาติ เช่น วาตภัย อุทกภัย และภัยแล้ง ส่งผลให้การผลิตสินค้าทางการเกษตรลดลง ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อความปลอดภัยของเกษตรกรในการประกอบอาชีพ

การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์เมืองต้นแบบสุขภาวะสำหรับผู้สูงวัยจังหวัดแพร่ ได้มีการดำเนินกลยุทธ์ภายใต้แผนงานการบริหารจัดการพัฒนาเชิงพื้นที่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนในการพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์รับเมืองต้นแบบสุขภาวะจังหวัดแพร่ เน้นหลักการสำคัญด้วยกัน 3 ส่วน คือ หนึ่ง การพัฒนากลไก/กลุ่มองค์กรในการยกระดับเป็นสถาบันเกษตรในการจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอง พัฒนาผลผลิตและการแปรรูปเป็นสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัย/อินทรีย์ รวมทั้งยกระดับปัจจัยที่สนับสนุนการจัดการผลิตทางการเกษตร และสุดท้าย สาม การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรโดยชุมชนในการสร้างสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งสามส่วนจะเห็นว่าปัจจัยสำคัญในการจัดการทรัพยากรการเกษตร คือกลุ่มคน ชุมชน โดยเฉพาะกลไกกลุ่มองค์กรในชุมชน โดยเฉพาะปัจจัยด้านแรงงานภาคการเกษตรที่ต้องให้ความสำคัญต่อมิติด้านสุขภาพจึงเป็นช่องทางสำคัญในการนำเรื่องอาชีวอนามัยเข้าไปบูรณาการการดำเนินงานในแผนงาน เพราะเรื่องอาชีวอนามัยเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นต้นทุนการผลิต และมีความสำคัญกับเรื่องความรอบรู้ด้านสุขภาพของเกษตรกร เน้นเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ จำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกขับเคลื่อนซึ่งประกอบด้วยกันสองส่วนทั้งในส่วนของกลไกพี่เลี้ยงและกลไกผู้นำและอาสาสมัครชุมชน โดยให้กลไกทั้งสองมีองค์ความรู้ที่ถูกต้อง และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

ฉะนั้นการส่งเสริมป้องกันโรคและความปลอดภัยจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมมีขอบเขตการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มวัยแรงงานภาคการเกษตรโดยเฉพาะกลุ่มที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดการผลิตภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมทางการเกษตรขนาดย่อมรวมทั้งนโยบายของประเทศที่ต้องสอดคล้องทุกด้านในการผลิตสินค้าผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัย/อินทรีย์ที่จะส่งผลต่อระบบสุขภาพของชุมชนซึ่งแต่ละด้านประกอบด้วย

ด้านเศรษฐกิจ 1) ระบบประกันสังคม (ปฏิรูประบบบริหาร ,ส่งเสริมป้องกันโรค ,พัฒนาสิทธิประโยชน์) 2) การเข้าถึงหลักประกันทางสังคม

ด้านสังคม 1) แผนยุทธศาสตร์บริหารจัดการแรงงานนอกระบบฉบับที่ 2 ,แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปประเทศไทย แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตามกลุ่มวัย แผนยุทธศาสตร์สุขภาพจิต 2) การพัฒนาศักยภาพกลไกการขับเคลื่อนระดับปฏิบัติการ และ

ด้านสุขภาพ 1) อาชีวอนามัยแรงงานในระบบ/นอกระบบ 2) บูรณาการงานหลักอื่นๆ 3) การพัฒนาศักยภาพกลไกการขับเคลื่อนระดับปฏิบัติการ

สาระสำคัญของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองต้นแบบสุขภาวะสำหรับผู้สูงวัย ภายใต้แผนพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัย/อินทรีย์ของจังหวัดแพร่การผลิตที่สำคัญคือแรงงานนอกระบบภาคการเกษตรทั้งด้านเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าเป็นเศรษฐกิจนอกระบบโดยเฉพาะต้นทุนการผลิตทั้งการลงทุน ที่สำคัญคือความปลอดภัยในการจัดการผลิตของแรงงานนอกระบบภาคการเกษตร จะส่งผลต่อสภาพจิตใจของแรงงานนอกระบบโดยเฉพาะความปลอดภัยในกระบวนการจัดการผลิตทางการเกษตร นั่นคือการมีสุขภาวะที่ดีจากการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับแรงงานนอกระบบในพื้นที่ เป็นตัวชี้วัดสำคัญของคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบภาคเกษตรกรที่เป็นต้นทุนสำคัญ

การพัฒนากลไกในการสร้างความเข้าใจกับแรงงานนอกระบบภาคการเกษตรในการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการประกอบอาชีพจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนทั้งในระดับปฏิบัติการกับกลุ่มแรงงานนอกระบบ และยกระดับการบริหารจัดการในระดับชุมชนให้สามารถจัดการตนเองได้ทั้งในระดับของการเชื่อมโยงกับกลไกสำคัญของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรการเกษตรและระบบสุขภาพโดยชุมชน และเชื่อมโยงไปสู่นโยบายท้องถิ่นและจังหวัดในอนาคต

การยกระดับและเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรการเกษตรและระบบสุขภาพโดยชุมชน จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจในทิศทางร่วมกันโดยเฉพาะระบบสุขภาพของชุมชนเกษตร นัยสำคัญของอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน มีภาคส่วนที่สนับสนุนผ่านท้องถิ่น โดยเฉพาะ สปสช.ที่มีบทบาทโดยตรงในการให้การสนับสนุนท้องถิ่นในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับพื้นที่หรือท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดบริการสาธารณสุขของหน่วยบริการ สถานบริการ หน่วยงานสาธารณสุขหน่วยงานอื่น องค์กรหรือกลุ่มประชาชน เพื่อให้บุคคลสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ขณะที่ สธ.มีการดำเนินการเพื่อให้ประชาชนสุขภาพดีเจ้าหน้าที่มีความสุขระบบสุขภาพยั่งยืนโดยมีกลไกในพื้นที่ในการสร้างเสริมสุขภาพประชาชนในระดับตำบลผ่านโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีกระจายอยู่ทั่วไปในทุกตำบล และมีกลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ

(พชอ.)ในทุกอำเภอทั่วประเทศ เพื่อการแก้ปัญหาระดับพื้นที่ อย่างน้อย๒เรื่องโดยใช้เกณฑ์ตามบริบทพื้นที่และ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับเขต (พชช.)

บทเรียนสำคัญในการทำงานร่วมกับท้องถิ่นสำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบ ซึ่งได้รับการสนับสนุนการ สนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ (สสส.) โดยมีสมาคมวิถีทางเลือกเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืน (SADA) เป็นองค์กรบริหารจัดการต่อเนื่อง มาตั้งแต่ พ.ศ.2548 - 2561 โดยให้ความสำคัญกับ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการทำงานทั้งภาครัฐ สถาบันวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ภาคประชาชนที่เป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบในการได้เข้าถึงบริการทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันตนเอง ครอบครัวและกลุ่มโดยใช้ต้นทุนจากการดำเนินงานที่ผ่านมาซึ่งยังพบข้อจำกัดทั้งใน ด้านองค์ความรู้มิติด้านอาชีวอนามัย และความรอบรู้ทางสุขภาพยังไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อ และกลไกการขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคจาก การประกอบอาชีพ สำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบยังจำกัดอยู่ในขอบเขตของการจัดบริการเชิงรับของระบบ การบริหารจัดการในหน่วยงานฯ ส่งผลต่อการจัดการบริการเชิงรุกที่ไม่สามารถสนับสนุนกระบวนการทำงาน ให้สอดคล้องเรื่องเวลาและการจัดการงบประมาณของหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ยังไม่ สามารถเชื่อมโยงเข้ากับระบบของกองทุนสุขภาพตำบลในการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคด้วยจากการทำงาน ของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ที่ยังเข้าไม่ถึงทั้งข้อมูลและระบบบริการ ซึ่งยังต้องการกลไกและการสนับสนุน ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ในการเฝ้าระวังเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการสร้างสภาพแวดล้อมในการ ทำงานอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาศักยภาพกลไกในการขยายผลในพื้นที่จังหวัดแพร่ จึงได้มีการยกระดับกลไกจังหวัดในการ ขับเคลื่อน ผนวกกับให้กลไกในระดับจังหวัดไปเสริมศักยภาพกลไกในระดับพื้นที่โดยเฉพาะในระดับตำบล ได้มีกำหนดพื้นที่นำร่องในการพัฒนาเป็นต้นแบบในการขยายผลในอนาคตคือพื้นที่ตำบลในเขตอำเภอวังชิ้น เเด่นชัย สูงเม่น และอำเภอสอง เพื่อเป็นพื้นที่รูปธรรมในการเสริมศักยภาพแลกเปลี่ยนเรียนรู้การส่งเสริม สุขภาพของแรงงานนอกระบบภาคการเกษตรและยังผลต่อการขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากรการเกษตรและ ระบบสุขภาพโดยชุมชนภายใต้ยุทธศาสตร์เมืองสุขภาวะของจังหวัดแพร่

2.วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมกลไกคณะทำงานพี่เลี้ยง อาสาสมัครอาชีวอนามัย ในการขับเคลื่อนการ ส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและการจัดการทรัพยากรการเกษตร

2.2 เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบและนวัตกรรมการจัดการลดความเสี่ยงจากการทำงานและสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากรการเกษตร

2.3 เพื่อพัฒนาข้อมูลสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงาน นอกระบบ ผ่านกลไกสุขภาพท้องถิ่น อำเภอ และระดับจังหวัด

3. ผลผลิต และผลลัพธ์

วัตถุประสงค์	ผลผลิต (Outputs)	ผลลัพธ์ (Outcome)
1. เพื่อพัฒนาศักยภาพทีม กลไกคณะทำงานพี่เลี้ยง อาสาสมัครอาชีวอนามัย ในการขับเคลื่อนการ ส่งเสริมป้องกันโรคจาก การประกอบอาชีพและ การจัดการทรัพยากร การเกษตร	1. ได้กลไกขับเคลื่อนในระดับจังหวัดใน รูปแบบของคณะทำงาน 2. ได้กลไกในระดับพื้นที่ตำบลอย่างน้อย 11 ตำบล ในการขับเคลื่อนโดยฐานท้องถิ่น 3. ได้คู่มือและแผนการพัฒนาศักยภาพผู้นำ และอาสาสมัครฯ ในระดับพื้นที่ 4. ได้อาสาสมัครอาชีวอนามัย (อสอช.) ในการสื่อสาร การประเมินความเสี่ยงและการ วางแผนการจัดการความเสี่ยงเพื่อทำหน้าที่ เป็นกลไกเฝ้าระวังและการสร้างเสริมป้องกัน โรคจากการทำงานในระดับกลุ่มหรือชุมชน อย่างน้อย 50 คน 5. ได้แผนงาน/โครงการฯ ได้รับพิจารณา สนับสนุนทรัพยากรจากกองทุนสุขภาพตำบล ในการจัดการทรัพยากรการเกษตรและ ส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากระบบการ ขับเคลื่อน ของ ผู้นำ อสอช. และ คณะกรรมการกองทุนฯ	1. เกิดเครือข่ายการทำงานร่วมในระดับพื้นที่ อำเภอและในระดับจังหวัดในการจัดการองค์ ความรู้ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยใน การประกอบอาชีพของแรงงานนอกระบบ ภาคการเกษตร 2. เครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพที่มีความรอบรู้ มีขีดความสามารถด้านสุขภาวะ ประเด็นการ พัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบที่ เกี่ยวข้องตามบริบทของพื้นที่ 3. อาสาสมัครอาชีวอนามัยที่มีความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้ การจัดการข้อมูลความรู้ การประสานทรัพยากร ร่วมทั้งการประสาน และการเข้าถึงนโยบายระดับท้องถิ่น/จังหวัด ในการสร้างเสริมสุขภาวะ ในการขยายผล ความปลอดภัยในการประกอบอาชีพให้กับ พื้นที่หรือองค์กร ในการจัดการทรัพยากร การเกษตรและระบบสุขภาพโดยชุมชน
2. เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ และนวัตกรรมจัดการ การลดความเสี่ยงจากการทำงานและสิ่งแวดล้อม และการจัดการทรัพยากร การเกษตร	1. เกิดพื้นที่ต้นแบบการจัดการทรัพยากร การเกษตรและระบบการส่งเสริมป้องกันโรค จากการประกอบอาชีพโดยชุมชนในการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองต้นแบบสุขภาวะ จังหวัดแพร่ในการบูรณาการการทำงานร่วม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปขยายผล ในเชิงพื้นที่ และเชิงนโยบายจังหวัด จำนวน	ชุดความรู้ บทเรียน การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ และนวัตกรรมจัดการทรัพยากรการเกษตรและ ความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพโดยชุมชน สำหรับการขยายผลต่อไปอย่างน้อย 2 ชุด

วัตถุประสงค์	ผลผลิต (Outputs)	ผลลัพธ์ (Outcome)
	3 ตำบล 2. เกิดนวัตกรรมในการส่งเสริมป้องกันโรคสำหรับกลุ่มอาชีพเสี่ยงในชุมชน อย่างน้อย 2 เรื่อง	
3. เพื่อพัฒนาข้อมูลสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ผ่านกลไกสุขภาพท้องถิ่น อำเภอ และระดับจังหวัด	1. ได้ฐานข้อมูลสถานการณ์ความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพและระดับความรู้ด้านสุขภาพของกลุ่มแรงงานนอกระบบในพื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วย จำนวนกลุ่ม ประเภทอาชีพ ความเสี่ยง ระดับความรู้ด้านสุขภาพเป็นต้น 2. กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ กำหนดประเด็นการสร้างเสริมสุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบที่เกี่ยวข้องตามบริบทของพื้นที่ จำนวน 11 กองทุน 3. คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอ (พชอ.) กำหนดประเด็นการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของแรงงานนอกระบบเป็นนโยบาย 4. ข้อเสนอแนะนโยบายการจัดการทรัพยากร การเกษตรและระบบการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพโดยชุมชนในระดับจังหวัด	นโยบายในการจัดการทรัพยากรการเกษตร และระบบการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพโดยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ อำเภอ และจังหวัด ส่งผลให้แรงงานนอกระบบในพื้นที่เข้าถึงและได้รับการบริการด้านอาชีวอนามัยเชิงรุกและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงในการทำงานลดลง

4. กลุ่มและพื้นที่เป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมายกลุ่มอาชีพ

- 1) กลุ่มอาชีพเกษตรกร ทำนา สวนผัก ผลไม้
- 2) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการเกษตร เช่น สมุนไพร น้ำพริก ก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น
- 3) เครือข่ายกลุ่มผู้ปลูกข้าวลุ่มน้ำแม่พุง - สร้อย

2. พื้นที่ดำเนินการ รวม 16 ตำบล ประกอบด้วยพื้นที่หลัก 6 ตำบล พื้นที่ ขยายผล จำนวน 10 ตำบล

1) พื้นที่ดำเนินการหลัก

- เขตอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่
  - (1) ตำบลแม่พุง
  - (2) ตำบลวังชิ้น
- เขตอำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่
  - (3) ตำบลดอนมูล
- เขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
  - (4) ตำบลสูงเม่น
- เขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่
  - (5) ตำบลบ้านกลาง
  - (6) ตำบลเตาปูน

2) พื้นที่ขยายผล

- เขตอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่
  - (1) ตำบลสรอย
  - (2) ตำบลแม่แก่ง
  - (3) ตำบลป่าสัก
  - (4) ตำบลแม่ป้าก
  - (5) ตำบลนาพูน
- เขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
  - (6) ตำบลน้ำชำ
  - (7) ตำบลหัวฝาย
- เขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่
  - (8) ตำบลบ้านหนุน
  - (9) ตำบลสะเอียบ
  - (10) ตำบลสอง

5.ระยะเวลา

ระหว่างเดือน ตุลาคม 2562 – กันยายน 2563

แผนการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรมหลัก/กิจกรรมย่อย	ผลงาน	ตุลาคม 2562 – กันยายน 2563											
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อพัฒนาศักยภาพทีมกลไกคณะทำงานพี่เลี้ยงอาสาสมัครอาชีวอนามัย ในการขับเคลื่อนการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและการจัดการทรัพยากรการเกษตร													
ตัวชี้วัด													
1. ได้กลไกขับเคลื่อนในระดับจังหวัดในรูปแบบของคณะทำงานเป็นกลไกขับเคลื่อนและสนับสนุนกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มแรงงานนอกระบบ													
2. ได้กลไกในระดับพื้นที่ตำบลอย่างน้อย 11ตำบล ในการขับเคลื่อนโดยฐานท้องถิ่น													
3. ได้หลักสูตร กระบวนการ และแผนการพัฒนาศักยภาพผู้นำและอาสาสมัครฯ ในระดับพื้นที่													
4. ได้อาสาสมัครอาชีวอนามัย (อสอช.) ในการสื่อสาร การประเมินความเสี่ยงและการวางแผนการจัดการความเสี่ยงเพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกเฝ้าระวังและการสร้างเสริมป้องกันโรคจากการทำงานในระดับกลุ่มหรือชุมชน อย่างน้อย 50 คน													
5. ได้แผนงาน/โครงการฯ ได้รับพิจารณาสนับสนุนทรัพยากรจากกองทุนสุขภาพตำบล ในการจัดการทรัพยากรการเกษตรและส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกระบวนการขับเคลื่อนของผู้นำ อสอช. และคณะกรรมการกองทุนฯ													
กิจกรรมที่1.1 เวทีเชิงปฏิบัติการ “พัฒนากลไกคณะทำงาน /พี่เลี้ยง ระดับจังหวัดในการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและการจัดการทรัพยากรการเกษตร	หลักสูตร กระบวนการ และแผนการพัฒนาศักยภาพคณะทำงานฯ ระดับจังหวัด และพื้นที่ให้สอดคล้องกับงาน ประกอบด้วย ข้อมูลความเสี่ยงจากการทำงาน ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy)กลไกศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชน กองทุนสุขภาพท้องถิ่น												
กิจกรรมที่ 1.2เวทีเชิงปฏิบัติการพัฒนากลไกระดับอำเภอฯ ละ 1 ครั้ง	ได้รายชื่อคณะทำงาน “พี่เลี้ยง”จังหวัด และระดับพื้นที่(อำเภอ) ในการขับเคลื่อนที่เข้าใจเป้าหมายโครงการฯประเด็นสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มแรงงาน												

กิจกรรมหลัก/กิจกรรมย่อย	ผลงาน	ตุลาคม 2562 – กันยายน 2563											
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
	นอกระบบ และแนวทาง กรอบเนื้อหาในการพัฒนา ศักยภาพเพิ่มเติม												
วัตถุประสงค์ที่ 2 : เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบและนวัตกรรมการจัดการลดความเสี่ยงจากการทำงานและสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรการเกษตร													
ตัวชี้วัด 1.เกิดพื้นที่ต้นแบบการจัดการทรัพยากรการเกษตรและระบบการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพโดยชุมชนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองต้นแบบสุขภาวะจังหวัดแพร่ในการบูรณาการการทำงานร่วมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปขยายผลในเชิงพื้นที่ และเชิงนโยบายจังหวัด จำนวน 3 ตำบล 2.เกิดนวัตกรรมในการส่งเสริมป้องกันโรคสำหรับกลุ่มอาชีพเสี่ยงในชุมชน อย่างน้อย 2 เรื่อง													
กิจกรรมที่ 2.1 สนับสนุนคณะทำงาน “พีเลียง” ระดับพื้นที่/อำเภอจัดกระบวนการเพื่อทำความเข้าใจร่วมกับคณะ กก.กองทุนสุขภาพฯท้องถิ่น และผู้นำกลุ่มแรงงานนอกระบบเกี่ยวกับสถานการณ์ ปัญหาและเป้าหมาย แนวทางการสร้างเสริมป้องกันโรค และพัฒนาข้อเสนอโครงการร่วมกันกับผู้นำ	- ได้ข้อมูล สถานการณ์ภาพรวมของตำบล และกลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการ - ได้ข้อเสนอโครงการสำหรับการประกอบอาชีพกลุ่มแรงงานในการจัดการทรัพยากรการเกษตรและส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม												
กิจกรรม2.2 ติดตามประเมินความก้าวหน้าพร้อมสนับสนุนประสาน/เจรจาทางนโยบายร่วมกันระหว่าง คณะทำงาน “พีเลียง” ผู้บริหารกองทุนฯ และผู้นำแรงงานนอกระบบในตำบล	- โครงการการสร้างเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพกลุ่มแรงงาน ได้รับการพิจารณาอนุมัติจากกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่และนำไปสู่การปฏิบัติ -มีข้อมูลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมระดับบุคคลและสร้างสิ่งแวดล้อมในระหว่างการทำงานในชุมชน												

กิจกรรมหลัก/กิจกรรมย่อย	ผลงาน	ตุลาคม 2562 – กันยายน 2563											
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาข้อมูลสนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ ผ่านกลไกสุขภาพท้องถิ่น อำเภอ และระดับจังหวัด													
ตัวชี้วัด													
1. ได้ฐานข้อมูลสถานการณ์ความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพและระดับความรู้ด้านสุขภาพของกลุ่มแรงงานนอกระบบในพื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วย จำนวนกลุ่ม ประเภทอาชีพ ความเสี่ยงระดับความรู้ด้านสุขภาพเป็นต้น													
2. กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ กำหนดประเด็นการสร้างเสริมสุขภาพะ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบที่เกี่ยวข้องตามบริบทของพื้นที่จำนวน11 กองทุน													
3. คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอ (พขอ.) กำหนดประเด็นการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของแรงงานนอกระบบเป็นนโยบาย													
4. ข้อเสนอแนะนโยบายการจัดการทรัพยากรการเกษตรและระบบการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพโดยชุมชนในระดับจังหวัด													
กิจกรรมที่ 3.1สำรวจและจัดการข้อมูลสถานการณ์ความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพในการจัดการทรัพยากรการเกษตรและระบบสุขภาพโดยชุมชน	- ได้ฐานข้อมูลความเสี่ยงอย่างง่ายในการการจัดการทรัพยากรการเกษตรและระบบสุขภาพโดยชุมชน - ได้แนวทางการจัดการข้อมูลความเสี่ยงในการประกอบอาชีพในการจัดการทรัพยากรการเกษตรและระบบสุขภาพโดยชุมชน												
กิจกรรมที่ 3.2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ถอดบทเรียนการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีในระดับพื้นที่และระดับจังหวัด	-ได้องค์ความรู้รูปแบบวิธีการลดความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพในการจัดการทรัพยากรการเกษตรและระบบสุขภาพโดยชุมชน - ได้แนวทางการพัฒนานโยบายในระดับพื้นที่และในระดับจังหวัดในการลดความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพในการจัดการทรัพยากรการเกษตรและระบบสุขภาพโดยชุมชน												

กิจกรรมหลัก/กิจกรรมย่อย	ผลงาน	ตุลาคม 2562 – กันยายน 2563											
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
กิจกรรมที่ 3.3 ติดตามกำกับกระบวนการทำงานในระดับพื้นที่และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีในระดับพื้นที่ จังหวัดพร้อมจัดการองค์ความรู้จากพื้นที่	- ได้ภาคีและเครือข่ายความร่วมมือในการผลักดันนโยบายระดับพื้นที่และจังหวัดในการลดความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพในการจัดการทรัพยากร การเกษตรและระบบสุขภาพโดยชุมชนบนฐานท้องถิ่น และการสนับสนุนภายใต้นโยบายจังหวัด - กลุ่มเครือข่ายได้รับการสนับสนุนการบริการเชิงรุกจากกลไกสนับสนุนของกองทุนสุขภาพท้องถิ่นฯ และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานและวิถีครอบครัว/วิถีชุมชน อย่างน้อย 2 ตำบลในการนำไปสู่การพัฒนา นโยบายในระดับจังหวัด												

โครงสร้างการบริหารจัดการโครงการ

1. โครงสร้างการบริหารจัดการโครงการ

1.1 นายรณเกียรติ คำน้อย	ผู้รับผิดชอบโครงการฯ
1.2 นายสมโรจน์ สำราญชารัตน์	ผู้ประสานงานโครงการฯ
1.3 นายธนพล สุทธคุณ	เจ้าหน้าที่บริหารและข้อมูลโครงการฯ

2. คณะทำงานระดับจังหวัด

2.1 นายชนภพ ไกรศักดิ์	ประธานคณะทำงาน	นายกเทศบาลตำบลสูงเม่น
2.2 นายรณเกียรติ คำน้อย	รองประธานคณะทำงาน	ผู้ใหญ่บ้านแม่พุงหลวง
2.3 นางนวลฉวี คำพันธ์	คณะทำงาน	ประธานกองทุนสวัสดิการ ตำบลบ้านกลาง
2.4 นายสมโรจน์ สำราญชารัตน์	คณะทำงาน	ผู้ประสานงาน อำเภอสูงเม่น -เด่นชัย
2.5 นายโฆสิต หล้าป้อ	คณะทำงาน	ผู้ประสานงาน อำเภอวังชิ้น
2.6 นายอนุพันธ์ ชัยวิรัช	คณะทำงาน	อดีต ผอ.กศน. อ.สูงเม่น จ.แพร่
2.7 นางเนาวรรณ นพรม	คณะทำงาน	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลสอง
2.8 นายธนพล สุทธคุณ	เลขาคณะทำงาน	
2.9 นายปณิธิ บุญสา	ที่ปรึกษา	อาจารย์สาขาวิชาการจัดการ ชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ฯ
2.10 ผู้แทนสำนักงานแรงงานจังหวัดแพร่		
2.11 ผู้แทนสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดแพร่		
2.12 ผู้แทนสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดแพร่		
2.13 ผู้แทนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่		
2.14 ผู้แทนสำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังชิ้น		
2.15 ผู้แทนสาธารณสุขอำเภอสอง		
2.16 ผู้แทนสาธารณสุขอำเภอเด่นชัย		
2.17 ผู้แทนสาธารณสุขอำเภอสูงเม่น		

ข้อเสนอโครงการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ

กลุ่มแรงงานนอกระบบพื้นที่เขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเขต 2 ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ

ศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบจังหวัดอุตรดิตถ์

หลักการและเหตุผล

สถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพภาพรวมในด้านความเสี่ยงและโรคที่เกิดจากการทำงานในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 2 พิษณุโลกที่ครอบคลุมพื้นที่การดำเนินงาน 5 จังหวัดประกอบด้วยจังหวัด ตาก เพชรบูรณ์ พิษณุโลก สุโขทัยและอุตรดิตถ์ ซึ่งมีความหลากหลายของกลุ่มอาชีพและบริบทการทำงานและความเฉพาะของปัญหาเสี่ยงด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากการทำงานที่ส่งผลต่อการเจ็บป่วยในแต่ละกลุ่มอาชีพได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชไร่ พืชสวนและผลไม้ ที่ต้องใช้และสัมผัสกับสารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณมากให้คุ้มค่ากับการลงทุน และกลุ่มผู้ทำการผลิตชิ้นงานที่ต้องใช้ทักษะระยะเวลาในการทำงานนานเพื่อให้งานแต่ละชิ้น รวมถึงงานด้านการบริการ จนไม่มีเวลาในการดูแลตนเอง มุ่งทำงานเพื่อให้ตนเองและครอบครัวได้มีกิน มีใช้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลุ่มอาชีพเหล่านี้ยังต้องประสบปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมการทำงานที่ไม่ถูกต้อง ทำให้มีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย รวมไปถึงขาดการดูแลตนเองเรื่องการบริโภคอีกทั้งเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง

จากข้อมูลดังกล่าวเป็นผลมาจากพฤติกรรมส่วนบุคคลของกลุ่มแรงงานนอกระบบที่มีการเจ็บป่วย อันเกิดจากการทำงานที่ขาดความเข้าใจ และตระหนักถึงการปรับแก้ไขพฤติกรรมเดิมๆซึ่งรอการพึ่งพาจากหน่วยงานที่จะรองรับและให้การช่วยเหลือ เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมายาวนาน ทั้งนี้การมีแผนสุขภาพชุมชนจึงเป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข (รพสต.) และแกนนำในชุมชนเพื่อจัดการปัญหาด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติพื้นที่เขต 2 จังหวัดพิษณุโลก เป็นการสร้างโอกาสให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีบทบาทในการส่งเสริมและการจัดระบบบริการด้านสุขภาพร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุข ให้ประชาชนกลุ่มต่างๆได้รับเข้าบริการอย่างทั่วถึงตามความต้องการและความเหมาะสมตามเป้าหมายของการพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

การดำเนินงานที่ผ่านมาพัฒนานโยบายและกลไกการเข้าถึงระบบการสร้างเสริมความปลอดภัยและอาชีวอนามัย สำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบ เขตพื้นที่ 2 ช่วงเดือนสิงหาคม-ธันวาคม 2561 ภายใต้กิจกรรมหลักประกอบด้วย

1. การประชุมเชิงปฏิบัติการหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ สสอ. คณะทำงาน (coach) พี่เลี้ยงกองทุนสุขภาพตำบลจังหวัดและกรมการพัฒนาคูณภาพชีวิตระดับอำเภอ(พขอ.) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์สุขภาพแรงงานนอกระบบ และการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการพัฒนาคูณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

2. การพัฒนาศักยภาพแกนนำกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาโครงการการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคจากการทำงานของกลุ่มแรงงานนอกระบบเพื่อขอรับทุนสนับสนุนผ่านกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับพื้นที่

3. การติดตามและสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนและให้คำปรึกษาในการพิจารณาโครงการระหว่างกรรมการกองทุนฯและคณะทำงานฯจังหวัด

ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นจุดที่จะนำไปต่อยอดการทำงานและข้อจำกัดที่ต้องปรับแก้ไขให้เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์ของการดำเนินงานดังนี้

1. มีแกนนำการขับเคลื่อนงานอาชีพอนามัยในระดับจังหวัดที่เป็นกลไกในการประสานความร่วมมือและทำความเข้าใจให้กับหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ถึงสถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพของคนในชุมชนและวางแผนการทำงานที่ครอบคลุมกลุ่มอาชีพเสี่ยงทั้งด้านสุขภาพของสมาชิกกลุ่มจนสามารถที่จะเขียนโครงการในพื้นที่

2. มีคณะทำงานจังหวัดในการติดตามและผลักดันให้แผนหรือโครงการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคกลุ่มแรงงานนอกระบบที่เสนอโดยแกนนำ/สมาชิกกลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่

3. มีตัวอย่างโครงการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่ได้รับการงบประมาณสนับสนุนจำนวน 2 กองทุนพื้นที่ตำบลหาดจีว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานีและพื้นที่ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

4. กระบวนการทำความเข้าใจเรื่องการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคฯของกลุ่มแรงงานนอกระบบยังเป็นไปตามเงื่อนไขและข้อกำหนดเฉพาะพื้นที่นำร่องที่มีกลไกคณะทำงานที่เกาะติด ยังไม่ได้มีการขยายเพื่อให้เกิดความครอบคลุมตามที่คาดหวัง

จากสถานการณ์ดังกล่าวการดำเนินงานยังอยู่ในช่วงของการเริ่มสร้างความเข้าใจของกลไกการทำงานให้เห็นความสำคัญต่อการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นการต่อเนื่องเพื่อไปถึงเรื่องการปรับเปลี่ยนทางทางคณะทำงานโครงการพื้นที่เขต 2 จังหวัดพิษณุโลกประกอบด้วย กลุ่มงานภายใต้สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเขต 2 ตัวแทนสาธารณสุขอำเภอ ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนหน่วยบริการด้านสาธารณสุข ศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบจังหวัดอุดรธานี และตัวแทนหน่วยฯ 50(5) จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมให้เข้าถึงบริการสาธารณสุข เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค รวมทั้งสร้างเครือข่ายของชุมชนภายใต้การดำเนินโครงการการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพกลุ่มแรงงานนอกระบบในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. พัฒนาศักยภาพกลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมป้องกันโรคจากการทำงานในพื้นที่
2. สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่นำร่องเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ

เป้าหมายการดำเนินงาน กลุ่มอาชีพเสี่ยงได้รับการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการทำงานในกองทุนสุขภาพท้องถิ่นโดยมีส่วนร่วมของกลไกการทำงานและภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

กิจกรรมหลักในการดำเนินงาน

1. การเสริมศักยภาพกลไกการทำงานโครงการระดับเขต และพี่เลี้ยงกองทุนจังหวัด
2. พัฒนาศักยภาพกรรมการกองทุนฯ แกนนำกลุ่มและ อาสาสมัครอาสาสมัครวัย เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนระดับพื้นที่
3. จัดทำข้อมูลสถานการณ์ความเสี่ยงด้านสุขภาพความปลอดภัยในการทำงาน
4. สนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคโดยกลไกการทำงานในระดับพื้นที่
5. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการในระดับพื้นที่

พื้นที่การดำเนินงาน

พื้นที่หลักจังหวัดเพชรบูรณ์ ตากและอุตรดิตถ์ พื้นที่ขยาย จังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มเป้าหมายการดำเนินงาน

1. กลุ่มเป้าหมายหลัก
  - คณะกรรมการพี่เลี้ยงกองทุนฯ(coach)จังหวัดเพชรบูรณ์ ตากและอุตรดิตถ์
  - กรรมการกองทุนสุขภาพตำบลจำนวน 20 แห่ง
  - กลุ่มอาชีพในพื้นที่เป้าหมายได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง ทำนา ยาสูบ ข้าวโพด

มอเตอร์ไซด์สามล้อรับจ้าง กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน(ทอผ้า ตัดเย็บ ฯลฯ)รับจ้างเก็บขยะ

ภาคี/เครือข่ายการทำงาน

- หน่วยงานด้านสาธารณสุขระดับจังหวัด/อำเภอ และตำบล
- สำนักงานขนส่งจังหวัดเพชรบูรณ์
- เครือข่ายศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชนพื้นที่เขต 2

ผลลัพธ์จากการดำเนินงาน

1. เกิดกลไกการขับเคลื่อนงานการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการทำงานในระดับจังหวัดและระดับตำบลโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านสาธารณสุข เครือข่ายภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแรงงานนอกระบบ
2. มีฐานข้อมูลสถานการณ์ความเสี่ยงและความรอบรู้ด้านสุขภาพความปลอดภัยในการทำงานของกลุ่มอาชีพเสี่ยงในพื้นที่เป้าหมาย
3. เกิดอาสาสมัครอาสาสมัครที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนและผลักดันนโยบายการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการทำงานในระดับตำบลจำนวน 40 คน
4. เกิดพื้นที่ตัวอย่างการจัดการและเฝ้าระวังความเสี่ยงด้านสุขภาพและสภาพแวดล้อมจากการประกอบอาชีพในระดับอำเภอและตำบลของกลุ่มอาชีพเสี่ยงเพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายประเด็นเฉพาะ

5. มีโครงการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคของกลุ่มอาชีพเสี่ยงได้รับการอนุมัติในกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นจำนวน 20 กองทุนโดยการขับเคลื่อนและผลักดันของเครือข่ายอาสาสมัครอนามัยชุมชนและกรรมการกองทุนสุขภาพตำบล

องค์กรรับผิดชอบ : ศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบจังหวัดอุดรธานี

ผู้รับผิดชอบโครงการ   1. นางสาววิมลญา จันทร์อุดม ประธานศูนย์ประสานงานฯ
2. นายนพดล พุ่มยิ้ม หัวหน้างานสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 2

หน่วยงานสนับสนุน   สมาคมวิถีทางเลือกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เขต 2 พิษณุโลก

แผนการดำเนินงานโครงการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพกลุ่มแรงงานนอกระบบพื้นที่เขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

กิจกรรมหลัก/กิจกรรมย่อย	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ผลงาน	ระยะเวลา
วัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาศักยภาพกลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการทำงานในพื้นที่			
กิจกรรมที่ 1 ประชุมทีมเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการทำงานและวางแผนการเสริมศักยภาพพี่เลี้ยงกองทุนในเรื่องสุขภาพความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานนอกระบบ	สปสข. ตัวแทน อปท. ตัวแทนหน่วยบริการตัวแทนศูนย์ฯ และหน่วย 50 (5) = 7 คน	-รายชื่อและบทบาททีมทำงานที่มีองค์ประกอบสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ อปท. รพสต. และแกนนำภาคประชาชน -ประเด็นการพัฒนาคณะทำงานพี่เลี้ยงเฉพาะการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค กลุ่มแรงงานนอกระบบ	ต.ค 62
กิจกรรมที่ 2 จัดการข้อมูลความเสี่ยงจากการทำงานของกลุ่มเป้าหมาย 2.1 เก็บข้อมูลข้อมูลกลุ่มเสี่ยงและสถานการณ์ปัญหา 2.2 นำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนสนับสนุนการขับเคลื่อนงาน	-ทีมคณะทำงานโครงการเขต 7 คน	-ข้อมูลความเสี่ยงจากการทำงานของกลุ่มเป้าหมายตามประเภทงาน - แผนการจัดการข้อมูลความเสี่ยง -บทบาทการจัดทำข้อมูลของคณะทำงานฯ	ต.ค 62
กิจกรรมที่ 3 จัดทำระบบฐานข้อมูลความเสี่ยงและความรู้ด้านสุขภาพ 3.1 ข้อมูลสถานการณ์จากการเก็บรวบรวมโดยพื้นที่ 3.2 ข้อมูลที่ได้จากการติดตามประเมินผล/สรุปบทเรียน	ทีมโครงการเขตพี่เลี้ยงกองทุนจังหวัดตาก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์	-มีข้อมูลสถานการณ์ความเสี่ยงจากการทำงานและการเข้าถึงระบบบริการอาชีวอนามัยเชิงรุกในพื้นที่เขต 2	ธ.ค 62 มี.ค, มิ.ย, ก.ย 63
กิจกรรมที่ 4 เสริมศักยภาพพี่เลี้ยงกองทุนจังหวัด - ทำความเข้าใจและวางแผนการทำงานระดับจังหวัด	-ทีมโครงการเขต 7 คน -กลไกพี่เลี้ยงกองทุนจังหวัดฯ ละ 5 คน=10คน	-รายชื่อของพี่เลี้ยงกองทุน -แผนปฏิบัติการของกลไกพี่เลี้ยงในการพัฒนาศักยภาพกรรมการกองทุน แกนนำกลุ่มและอาสาสมัครเพื่อขับเคลื่อนงานส่งเสริมป้องกันโรคจากการทำงานในพื้นที่	ก.ย 63

กิจกรรมหลัก/กิจกรรมย่อย	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ผลงาน	ระยะเวลา
กิจกรรมที่ 5 สนับสนุนแผนการขับเคลื่อนงานระดับจังหวัดตามประเด็นปัญหาของพื้นที่เพื่อหามาตรการแก้ไขปัญห	พี่เลี้ยงกองทุน คณะทำงานโครงการฯ	1.ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มอาชีพเสี่ยงในพื้นที่ 2.แผนการขับเคลื่อนส่งเสริมป้องกันโรคจากการทำงานใน กองทุนสุขภาพตำบลและบทบาทการติดตามประเมินผลของ ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ต.ค 62
กิจกรรมที่ 6 พัฒนาศักยภาพกรรมการกองทุน/อาสาแกนนำ- อาสาสมัครฯ -การเก็บข้อมูลความเสี่ยงกลุ่มอาชีพ -การวิเคราะห์/ประเมินสถานการณ์ความเสี่ยง -การรณรงค์และสื่อสารเพื่อเฝ้าระวัง -การจัดทำโครงการส่งเสริมป้องกัน	กรรมการกองทุนตำบลและแกนนำ อาสาสมัครพื้นที่ละ 10 คน รวม 200 คน	-รายชื่อแกนนำ/ กรรมการกองทุนและอาสาสมัครในชุมชนที่มี ศักยภาพขับเคลื่อนงานส่งเสริมป้องกันโรค -มีแผนการทำงานของเครือข่ายแกนนำอาสาสมัครและ กรรมการกองทุนระดับตำบล	พ.ย – ธ.ค 62
วัตถุประสงค์ที่ 2 สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่นำร่องเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ			
กิจกรรมที่ 1 .สนับสนุนกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลด ความเสี่ยงด้านสุขภาพและสร้างสิ่งแวดล้อมจากการประกอบ อาชีพในพื้นที่พื้นที่ต้นแบบของแกนนำ/อาสาสมัครอาชีพอนามัย - วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงาน - การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง - การปรับและสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย - การเข้ารับบริการด้านสุขภาพ	-พี่เลี้ยงกองทุนจังหวัด -แกนนำ -อาสาสมัครอาชีพอนามัย -แกนนำศูนย์ประสานงาน หลักประกันสุขภาพประชาชน	1.ข้อมูลผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการส่งเสริมป้องกัน โรคจากการทำงานของกลุ่ม/ตามประเภทของการทำงานพื้นที่ เป้าหมาย 2.กลไกการดำเนินงานที่มีศักยภาพในการเฝ้าระวังและจัดการ ความเสี่ยงในระดับกลุ่ม/ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของ อปท. รพสต.อาสาสมัครฯ 3.ได้ข้อเสนอโครงการสำหรับการสร้างเสริมป้องกันโรคจากกร ประกอบอาชีพกลุ่มแรงงานนอกระบบตามประเภทงานและ บริบทของพื้นที่ ที่จำนวน 20 โครงการ	ธ.ค 62 - พ.ค 63

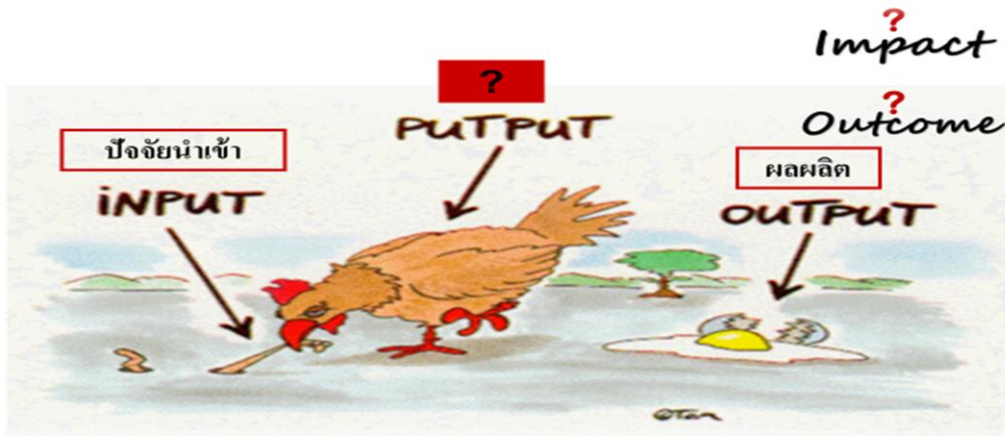
กิจกรรมหลัก/กิจกรรมย่อย	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ผลงาน	ระยะเวลา
กิจกรรมที่ 2 สรุปลผลการดำเนินงานการติดตามและเสริมศักยภาพในการจัดกิจกรรมรณรงค์ของแกนนำและอาสาสมัครฯ 3.1 ประชุมทีมคณะทำงานโครงการฯประจำทุก 2 เดือน 3.2 วางแผนการทำงานและติดตามประเมินผลการทำงานการดำเนินงานพื้นที่	คณะทำงานโครงการฯ พี่เลี้ยงกองทุน -แกนนำ -อาสาสมัครอาชีวอนามัย -แกนนำศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชน	-ความก้าวหน้าและสถานการณ์การดำเนินงานโครงการในแต่ละพื้นที่ -ข้อเสนอเพื่อปรับแก้ไขกระบวนการติดตามและเสริมศักยภาพพื้นที่	ก.ย ต,ค ธ.ค ก.พ เม.ย มิ.ย ส.ค
กิจกรรมที่ 3 เวทีแลกเปลี่ยนและสรุปทเรียนการดำเนินงานโครงการพื้นที่เขตสุขภาพ 2	คณะทำงานโครงการฯ ตัวแทนพี่เลี้ยงกองทุนจังหวัด แกนนำศูนย์ฯจังหวัด	- รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของกลไกในระดับต่างๆ - ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการขับเคลื่อนงานส่งเสริมป้องกันโรคในระดับเขต	ธ.ค 62 เม.ย ,ส.ค 63 ก.ย. 63
ค่าบริหารจัดการโครงการ - ค่าตอบแทนผู้ประสานงาน - ค่าเจ้าหน้าที่ธุรการ/บัญชี - ค่าวัสดุอุปกรณ์ - สมทบสาธารณูปโภค - ค่าตรวจบัญชี	คณะทำงานโครงการฯ	รายงานประจำเดือน -รายงานงวด(4 เดือน) -รายงานสรุปลปิดโครงการ -เอกสารอ้างอิงแบบหลักฐานการทำงาน -รายงานการใช้จ่ายเงิน	ก.ย 2562- ก.ย 2563

ปฏิทินการดำเนินงานโครงการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพกลุ่มแรงงานนอกระบบพื้นที่เขต 2 พิษณุโลก

กิจกรรมการดำเนินงาน	ระยะเวลาการดำเนินงาน (กันยายน 2562 –กันยายน 2563)												
	2562				2563								
	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย
1.ประชุมทีมเพื่อทำความเข้าใจเป้าหมายและออกแบบกระบวนการทำงาน	✓												
1.1 ทหือเพื่อปรับแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับพื้นที่เป้าหมาย													
1.2 ประชุมทีมคณะทำงานโครงการเขตเพื่อกำหนดประเด็นและบทบาทในการทำงาน		18											
2.เสริมศักยภาพพี่เลี้ยงกองทุนระดับจังหวัดเพื่อทำความเข้าใจและวางแผนการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคจากการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ตำบล		25											
3. สนับสนุนการขับเคลื่อนงานระดับจังหวัดตามประเด็นปัญหาของพื้นที่ - เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเสี่ยงและสถานการณ์ปัญหา นำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนการขับเคลื่อนงานในจังหวัดและตำบล			✓	✓									
4. พัฒนาศักยภาพกรรมการกองทุนแกนนำ-อาสาสมัครฯเรื่องการจัดทำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยง			✓										
5. สนับสนุนข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนการทำงานร่วมกับทีมพี่เลี้ยงกองทุน			✓	✓	✓								
6.สนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนงานส่งเสริมป้องกันเพื่อให้เกิดพื้นที่ต้นแบบ				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
7. ติดตาม/เสริมศักยภาพระหว่างการจัดกิจกรรมและประเมินผลการดำเนินงานพื้นที่			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
8.จัดทำระบบฐานข้อมูลความเสี่ยงและผลการประเมินความรู้ด้านสุขภาพของกลุ่มเป้าหมาย				✓			✓			✓			✓
9.สนับสนุนกระบวนการจัดทำข้อเสนอโครงการกองทุนสุขภาพตำบล					✓								
10.ประชุมทีมคณะทำงานโครงการฯเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน /วางแผนการทำงานและติดตามประเมินผลการทำงาน(ทุก 2 เดือน)			✓		✓		✓		✓		✓		✓
11.เวทีสรุปผลการดำเนินงานและสรุปบทเรียนการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ					✓			✓			✓		✓

กรอบคิดการติดตามประเมินผลภายในโครงการ

เรียบเรียงโดย..สมาคมวิถีสากลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กระบวนทัศน์ใหม่สำหรับการติดตามประเมินผลงานเพื่อพัฒนา

- การประเมินต้องครอบคลุม (ไม่แยกส่วน ลดทอน) ทั้งในส่วนของความซับซ้อนของเนื้อหา หน่วยการวิเคราะห์ที่มีหลายระดับในแผนงาน โครงการ พื้นที่ ตลอดจนถึงความซับซ้อนของอุดมการณ์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ จุดยืน เป็นต้น ตามเงื่อนไขเฉพาะของผู้ได้รับมอบหมายงานให้ประเมิน
- การติดตาม-ประเมินผล การปฏิสัมพันธ์และการปรับตัวระหว่างองค์ประกอบที่ซับซ้อนทั้งหลาย
- สำรวจหาสิ่งที่ผุดบังเกิดขึ้นจากการปรับตัวและการปฏิสัมพันธ์ภายใต้บริบทที่แตกต่างที่จัดเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของนักประเมิน
- ทั้งนี้ นักประเมินควรต้องละตัวตน ไม่วางตัวเหนือกว่าหรือคิดว่ารู้หมดทุกอย่างแล้วเพราะเสมือนเป็นการปฏิเสธความหลากหลาย
- ต้องหุดากว้างไกล ให้ความสำคัญกับการติดตามข่าวสารในหลายแง่มุม ทั้งในส่วนของโครงสร้างและระบบที่เกี่ยวข้อง และต้องมีการปรับตัวตลอดเวลาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง
- ควรต้องรู้ว่าจะไปหาใครที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือควรต้องรู้เกี่ยวกับระบบบริหารจัดการ เพื่อให้งานดำเนินการต่อไปได้
- ควรทำ R&D เพื่อให้รู้เรื่องในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญต่อการทำงาน รวมไปถึงจนถึงการทำ Routine to Research เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้สำหรับการทำงาน

ความหมายการติดตามประเมินผลภายใน :

กระบวนการที่ดำเนินการคล้ายการวิจัยเชิงปฏิบัติการผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินคือ สมาชิกคนหนึ่งในการขับเคลื่อนงานและได้รับมอบหมายจากผู้จัดการหรือ ทีมโดยมีเป้าหมายคือ การแสวงหา ข้อเท็จจริงที่ทันต่อสถานการณ์ เพื่อการเรียนรู้และตัดสินใจที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนางาน พัฒนาทีมหรือองค์กร หรือโครงการ และเกิดการพัฒนาให้เป็นกลุ่มหรือเครือข่ายหรือองค์กรหรือพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

คุณค่าของการประเมินภายใน :

- เกิดการสะท้อนข้อมูลเพื่อการพัฒนางาน/โครงการ (Constant feedback) โดยใช้กระบวนการตัดสินใจ ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ (Organizational Learning) เช่น การมีเวทีถอดบทเรียน มีหน่วยจัดการความรู้และเกิดชุดความรู้
- มีการพัฒนาศักยภาพ (Capacity Building)
- เกิดการมีส่วนร่วม เรียนรู้และเป็นประชาธิปไตยในการทำงานโครงการหรือองค์กร

บทบาทของผู้ติดตามประเมินภายใน

เป็นผู้สนับสนุน (Supporting) วินิจฉัย (Diagnosing) เป็นที่ปรึกษา (Consulting) ผู้ให้ข้อมูลสารสนเทศ (Informing) และผู้ประสานงาน (Linking) การพัฒนาในโครงการ โดย

- จะเริ่มจาก การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ หรือปัญหาที่ประสบอยู่แล้วนำมาสู่ขั้นตอนของการพัฒนาเป็นโครงการหรือเสนอนโยบาย เพื่อหาวิธีป้องกันสาเหตุที่ไม่พึงประสงค์หรือ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การปฏิบัติงานตามโครงการ เป็นขั้นของการนำนโยบายไปปฏิบัติ อาจแบ่งเป็นการ ประเมินก่อนเริ่มโครงการ การประเมินระหว่างโครงการ และ การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ
- บทบาทการประเมินผลภายในโครงการจะเน้นการประเมินระหว่างการทำดำเนินโครงการเป็นหลัก และมุ่งให้ฝ่ายต่างๆ ของโครงการรับผิดชอบต่อการกระทำเพื่อนำโครงการไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้อย่างมีเอกภาพ คุณภาพ และประหยัด ถือเป็นการตรวจสอบการทำงานของตนเอง และควรทำอย่างต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ผลมากน้อยของโครงการ จึงเป็นความร่วมมือ และความร่วมรับผิดชอบของทีมประเมินผลภายในด้วย

หัวใจสำคัญในการติดตามประเมินเสริมพลัง

เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้เกิดการประเมินตัวเอง และยกระดับความสามารถในการทำงานไปสู่เป้าหมายได้ในที่สุด การทำงานไม่ว่าจะงานพัฒนาหรืองานตามบทบาทหน้าที่หรืออื่นๆ จะไม่มีความสุขในการทำอะไร ถ้า “ใจ” ไม่เห็นด้วยหรือคล้อยตามและการที่จะเปลี่ยน “ใจ” หรือ “ความคิด” ได้ต้องผ่านการได้มีประสบการณ์ตรง “กระบวนการเรียนรู้” ในเรื่องนั้นๆ

บุคคลสำคัญในการติดตามและประเมินเสริมพลัง

- ผู้ติดตามประเมิน (Monitor - Evaluator) ทำหน้าที่เฝ้าอำนวยการตลอดกระบวนการ
- ชุมชนคนทำงานร่วมกัน (Community) เป็นผู้ประเมินตนเองและกำหนดอนาคตตนเอง
- ผู้สนับสนุน (Funder/supporter) เฝ้าอำนวยการให้กระบวนการติดตามประเมินเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงาน

ความคิดและหลักการ การพัฒนาระบบติดตามประเมินผลภายในแบบเสริมพลัง

- การติดตามประเมินผล จะต้อง มี ฐานคิดของการ ออกแบบ มีองค์ประกอบย่อย และดัชนี (Key performance indicators - KPI) ในการติดตาม ประเมินผล โครงการต่างๆ
- รูปแบบการประเมินเชิงระบบ (CIPO) ที่ประกอบด้วยบริบท (context) ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต/ผลลัพธ์ (output/outcome)
- รูปแบบการประเมินผล จะให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานควบคู่กับการประเมินเชิงผลผลิตและผลลัพธ์ เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรม การประเมินส่วนนี้จะให้ น้ำหนักความสำคัญต่อกระบวนการที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายโครงการ และการนำผลไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาระหว่างกระบวนการทำงาน
- รูปแบบการประเมินผลแบบเสริมพลัง (empowerment evaluation) เป็นการประเมินผลที่มุ่งหวังจะเพิ่มโอกาสในการบรรลุความสำเร็จของโครงการ โดยการช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการมีเครื่องมือในการประเมินการวางแผน การปฏิบัติตามแผน และเป็นการจัดทำให้การประเมินผล โครงการเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนและการจัดการของโครงการหรือองค์กร
- การประเมินเสริมพลังเป็นวิธีการในการประเมินที่เน้นการเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จของโครงการ โดย (1) จัดหา เครื่องมือต่างๆ ให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ เพื่อทำการประเมินแผน และการทำกิจกรรมด้วยตนเอง และ (2) ทำให้ประเมินกับการวางแผนและบริหารโครงการ/องค์กร รวมเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน
- อิงหรือใช้กรอบแนวคิดในการดำเนินงาน เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสังเคราะห์บทเรียน นวัตกรรม การพัฒนาศักยภาพหรือขีดความสามารถ เป็นต้น

การประเมินผลแบบเก่า	การประเมินผลเพื่อการพัฒนา(DE)
1. ทดสอบรูปแบบต่างๆ	1. ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่และการปรับใช้
2. ตัดสินขั้นเด็ดขาดเลยว่าโครงการนั้น ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว	2. คำนึงถึงผลสะท้อนกลับแม้เพียงเล็กน้อย และสร้างการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการปรับใช้และการพัฒนา(อะไรที่เหมาะสมกับใคร ด้วย วิธีการใด ภายใต้เงื่อนไขอะไรบ้าง)
3. ความเป็นอิสระ นักประเมินผลคือ บุคคลภายนอก เป็นอิสระ เกรตตรง	3. เน้นความสัมพันธ์และความร่วมมือ โดยนักประเมินผลคือ ผู้ อำนวยความสะดวก และผู้จัดการการเรียนรู้ นำวิธีการคิดแบบ ประเมินผลมาใช้ สนับสนุนวิสัยทัศน์ของนักพัฒนา
4. ควบคุมนักประเมินผลกำหนดรูปแบบโดย ยึดมุมมองของตนเองว่าอะไรที่สำคัญ อีกทั้ง ยังควบคุมการประเมินผลด้วย	4. เปิดเผยและใช้การวิจัยที่แสวงหาความจริงตามธรรมชาติ ประเมินผลอย่างติดตามกระแส คอยดูว่าอะไรเกิดขึ้น/เปลี่ยนแปลง
5. ความแน่นอน - ผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า - กำหนดรูปแบบชัดเจน - ตัวชี้วัดกำหนดไว้ล่วงหน้า - คำถามเป็นแบบตายตัว	5. ความยืดหยุ่น - ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด - รูปแบบปรับเปลี่ยนได้ - ตัวชี้วัดไม่แน่นอน - คำถามเปลี่ยนแปลงได้ตลอด
6. การคิดหาสาเหตุและผลแบบเส้นตรงใช้ แบบจำลองแบบตรรกะ	6. การคิดเชิงระบบและความซับซ้อน ให้ความสำคัญกับการ เปลี่ยนแปลง ความไม่มีขอบเขต การพึ่งพากันและกัน และการ เชื่อมโยงที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด

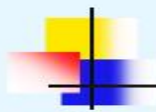
ลักษณะของการประเมินภายในที่ดี

- ควรฝังตัวอยู่ในการทำงานแต่ละวันของทุกคนและเป็นกระบวนการต่อเนื่อง
- ผู้ประเมินภายในควรทำงานเสมือนส่วนหนึ่งในโครงการ คือมีส่วนรับผิดชอบต่อโครงการแต่เป็นความรับผิดชอบที่จะทำงานโดยอิสระ และสะท้อนข้อเท็จจริงจากโครงการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- ไม่ใช่การจับผิด แต่เป็นไปเพื่อการเรียนรู้และยกระดับการทำงาน
- การสะท้อนข้อเท็จจริงต้องใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม

ประโยชน์ของการประเมินภายใน

- ช่วยให้คิดว่าโครงการที่ทำ “เสร็จ” แต่อาจ “ไม่สำเร็จ”
- ช่วยสะท้อนการทำงานและกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ของผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารของแผนงาน/โครงการ
- ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างทั่วถึงและกันทางที่
- เกิดการเรียนรู้ขึ้นในองค์กรที่จะเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงและคิดหาวิธีปรับปรุงไปสู่ผลที่ดียิ่งขึ้น
- การประเมินภายในเป็นงานที่ยกระดับการทำงาน
- ช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโครงการย่อยต่างๆกับโครงการใหญ่
- ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารโครงการ และผู้สนับสนุนทุน

ความสำคัญการติดตาม (Monitoring)

- ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้อง “เกาะติด” การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ตอนนี้เป็นอย่าง?)
- เห็นถึงการหยุดนิ่ง หรือก้าวหน้า
- ช่วยในการส่งเสริมสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น และแก้ไขปัญหาลุप्तรรคได้ทันทั่วทั้ง

การติดตามประเมินภายใน การตั้งคำถามร่วมกัน “ทำแล้ว...เป็นไง?”

ต้องการหาอะไรจากการดำเนินงานร่วมกัน

- ปัจจัยที่ใส่ลงไปเหมาะสม สอดคล้องกับต้นทุนที่มีอยู่ไหม คุ่มค่า (งบประมาณ เวลา คน ฯลฯ)
- กระบวนการ/วิธีการดำเนินงาน : การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม การวางแผน การออกแบบกิจกรรมการพัฒนาหรือกิจกรรมการเรียนรู้
- ผลที่ได้ (ปริมาณแค่ไหน คุณภาพอย่างไร ตามที่ระบุหรือคาดหวังไว้?)
- คนที่เกี่ยวข้องเก่งขึ้นไหม ในด้านใด?
- ต่อเนื่อง ยั่งยืน หรือไม่ ? ฯลฯ

ผลลัพธ์ของการประเมินร่วมกันทุกแบบ คือ คำแนะนำ “ข้อเสนอแนะ” (Recommendations) ควรทำอย่างไรต่อไป? ปรับปรุง เพิ่มเติม ทบทวนวิธีคิดใหม่ ยุบ/ตัดทิ้ง ตั้งต้นใหม่ ซ่อมแซม

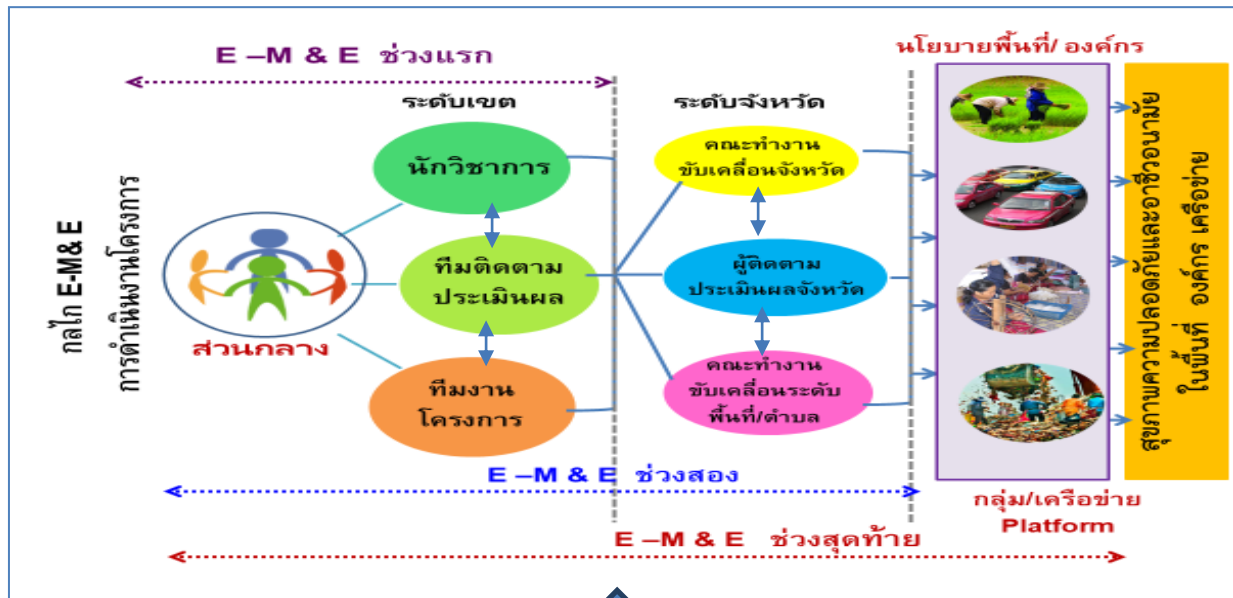
สรุป

- ระบบติดตาม(Monitor) อย่างเดียวไม่พอ จำเป็นต้องมีการประเมินผล (Evaluation)
- แต่การมีระบบติดตามที่ดี จะช่วยลดภาระของนักประเมินในการสืบค้น แยกย่อยการทำงาน และวิเคราะห์หาแนวทางในการชี้แนะ
- และการมีผู้ประเมินเข้าร่วมกระบวนการเร็ว จะช่วยให้แผนงาน/โครงการ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าเป้าได้มากขึ้น เร็วขึ้น

กลไกการติดตามประเมินผลภายในโครงการระดับโครงการ - เขต - จังหวัด

ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมองเห็นภาพทั้งหมดให้ตรงกัน

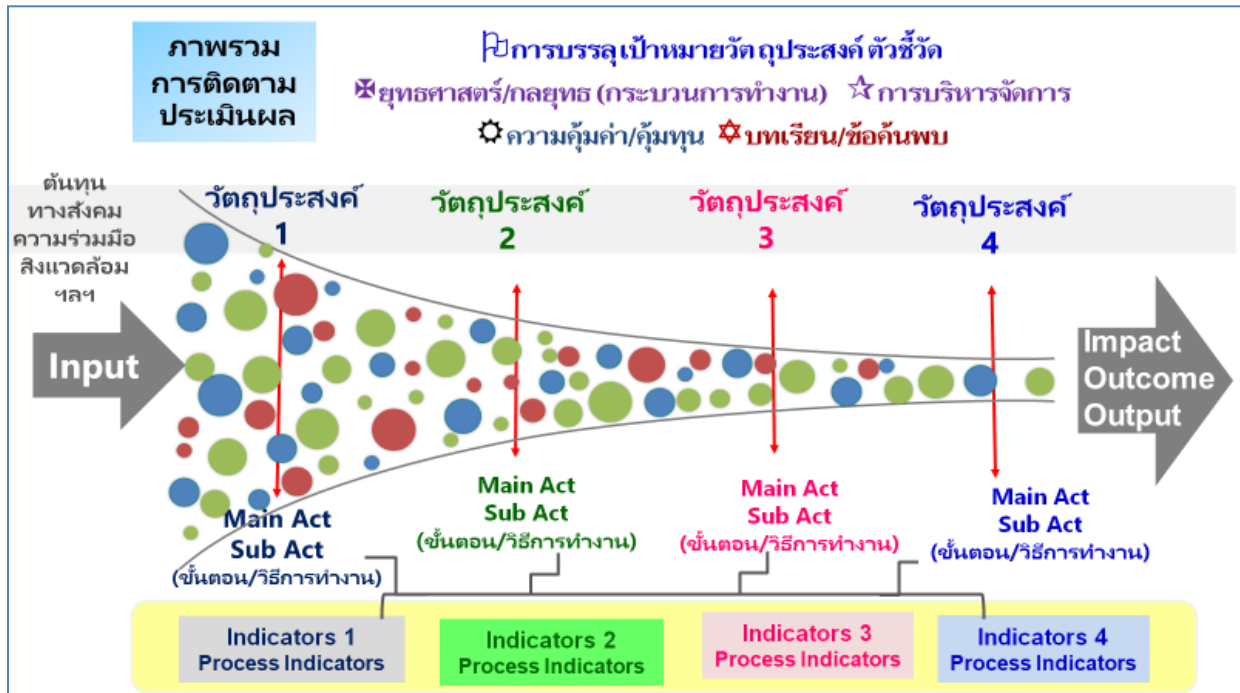
ทำไม??

- สามารถให้ความหมาย(ตีความ) ได้ถูกต้องว่าข้อมูลที่ได้มาจากการติดตาม-ประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการไปสู่เป้าหมายที่ต้องการร่วมกันหรือไม่
- ได้ความรู้ใหม่ เห็นจุดบกพร่อง ความเก่ง ความอ่อนล้า มีพลัง และมีข้อเสนอแนะตรงกัน
- นำข้อมูลที่ได้ไปสร้างการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องร่วมกัน

กลไก การขับเคลื่อน จำเป็นต้องมี 2 ข้าง 4 ไ.... ดังนี้

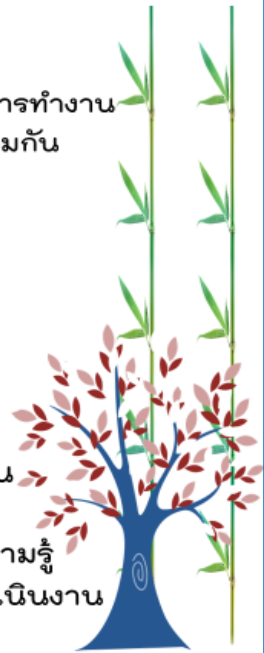
- ข้างสังเกต (บุคคล สิ่งแวดล้อม ฯลฯ)
- ข้างฟัง และซัก-ถาม
- ใฝ่รู้ ชอบหาความรู้ เรียนรู้
- ใจกว้าง และมอง/คิดเชิงบวก
- ใส่ใจผู้อื่นและตนเอง
- ใกล้ชิดกลุ่ม ชุมชน ฯลฯ

ขอบเขตเนื้อหาการติดตามประเมินผลภายใน

กระบวนการติดตามประเมินผลภายใน

- ❶ การออกแบบกลไกการติดตามประเมินผลภายใน โดยให้ความสำคัญกับการทำงานในรูปของ “คณะทำงาน (Task force)” และเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพร่วมกัน
- ❷ จัดกระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์ แผนงาน/โครงการ และออกแบบ/จัดทำเครื่องมือการติดตามประเมินผล และการจัดการข้อมูล องค์ความรู้เพื่อสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพกระบวนการและกลไกการขับเคลื่อนงานร่วมกัน
- ❸ แลกเปลี่ยนและสะท้อนข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และปรับปรุงหรือยกระดับการทำงานร่วมกันในระหว่างคณะทำงานและภาคีหุ้นส่วน
- ❹ ถอดบทเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลเพื่อการจัดการองค์ความรู้ทั้งในระหว่างกระบวนการดำเนินงานและเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง :

เนาวรัตน์ พลายน้อยและคณะ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล การพัฒนาการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการประเมินผลแบบเสริมพลัง

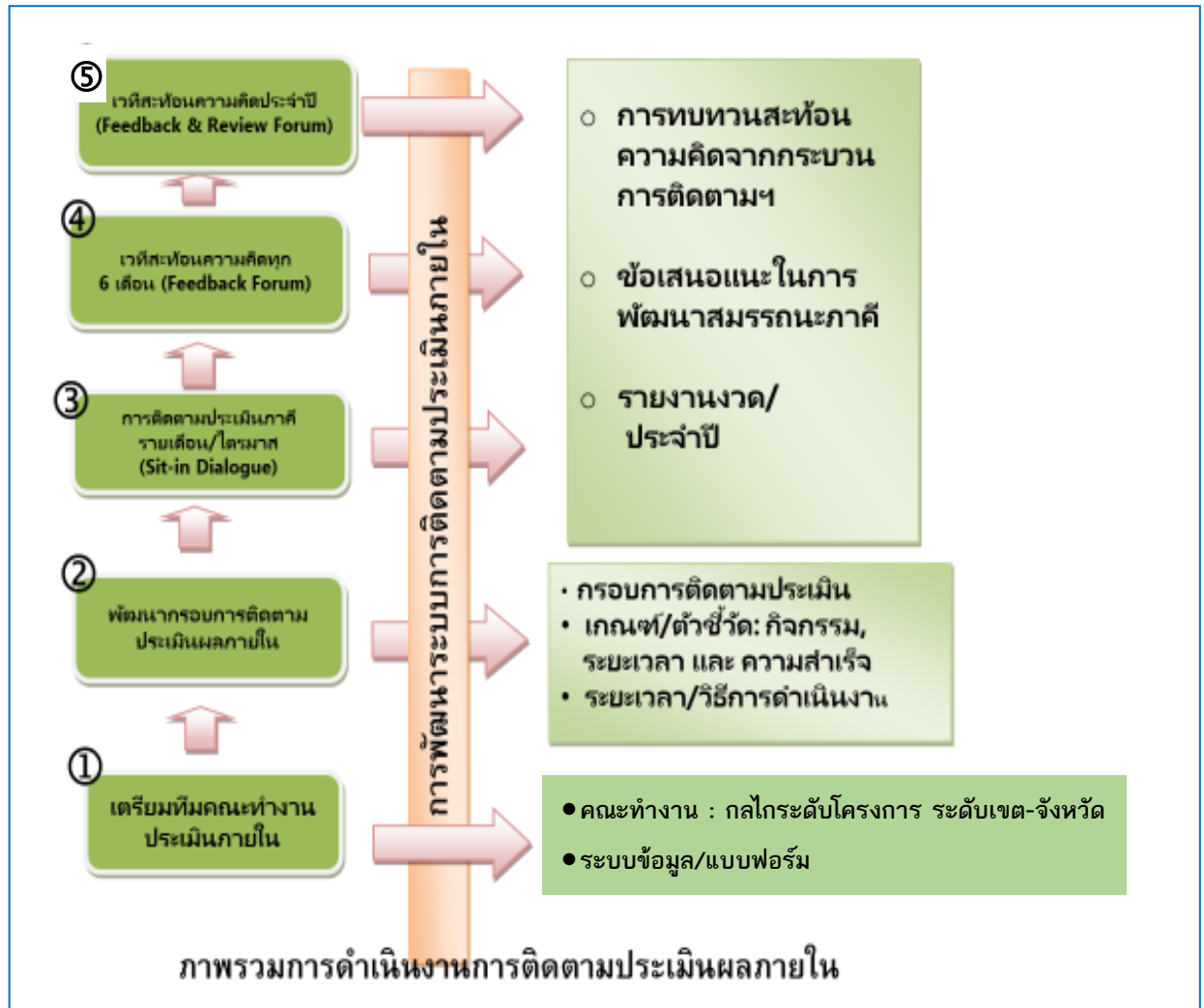
Fetterman, D.M. (1995a). Empowerment Evaluation: An Introduction to Theory and Practice. In Fetterman, D.M., Kaftarian, S., and Wandersman, A. (1996). Empowerment Evaluation: Knowledge and Tools for Self-assessment and Accountability. Thousand Oaks, CA: Sage

เดชรัตน์ สุขกำเนิด และคณะมูลนิธินโยบายสาธารณะ HSRI -FORUM ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 “วิกฤติ P4P พลังปัญญาหาทางออก”, 2013

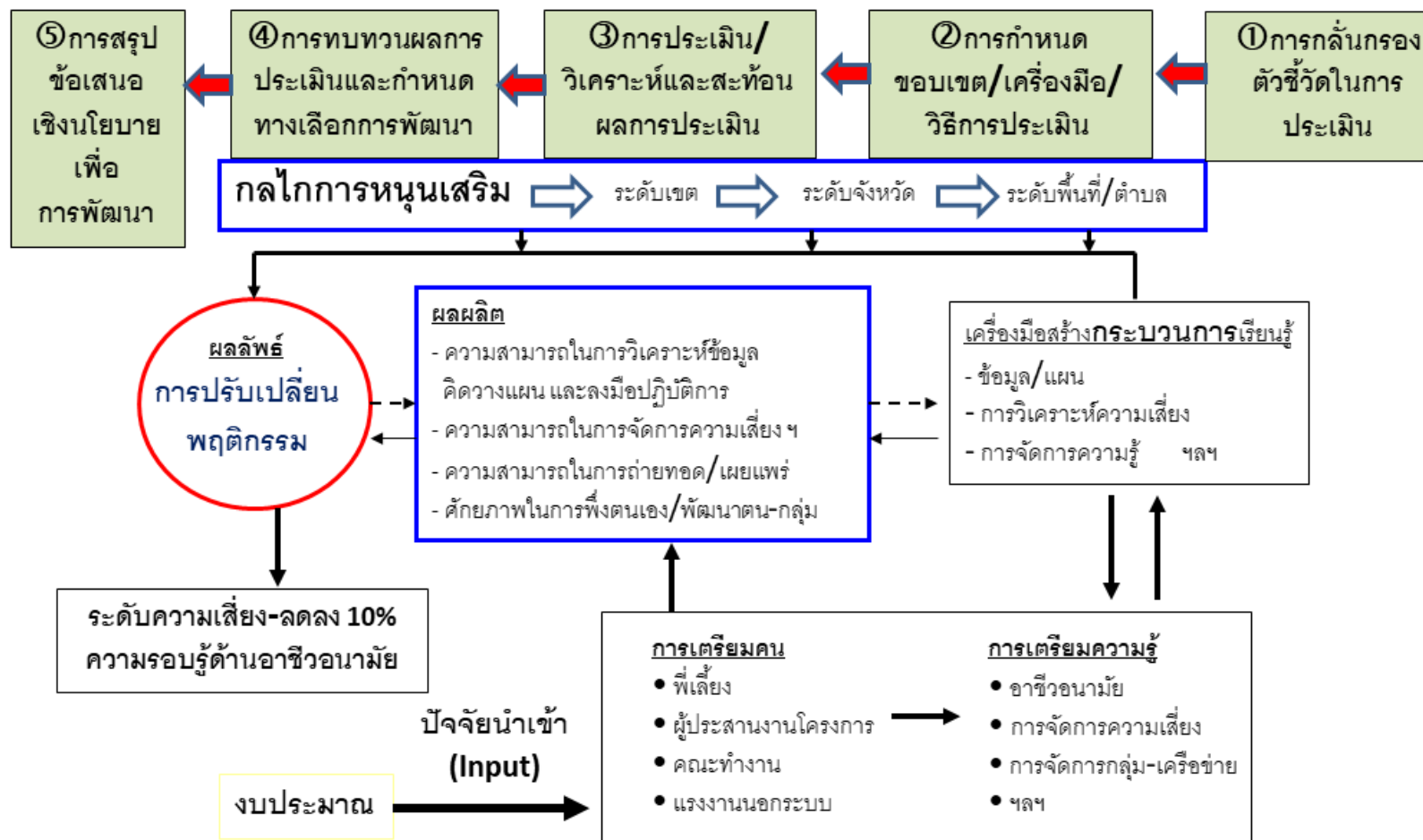
Terry Smutylo : IDRC : Outcome Mapping

German Technical Cooperation Agency (GTZ) : Results-Based Monitoring System Framework

กิจกรรมการติดตามประเมินผลภายในรอบ 1 ปี

5 ขั้นตอนการเสริมพลังในกระบวนการประเมินภายในเพื่อการพัฒนากลไก และนโยบายการส่งเสริมป้องกันโรค
จากการประกอบอาชีพโดยฐานท้องถิ่น สำหรับกลุ่มอาชีพเสี่ยง (แรงงานนอกระบบ)

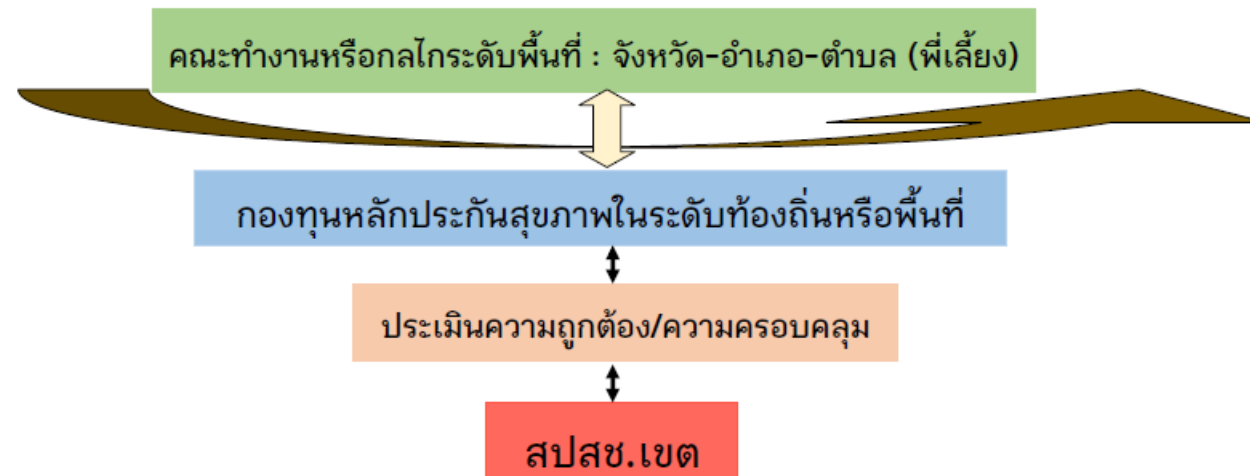
แนวคิดพื้นฐานการประเมินภายใน : CIPP + Rapid-HIA + PAR + Reflective Learning Process

กลไกการดำเนินงานการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพโดยฐานท้องถิ่น สำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบ

การจัดการข้อมูลความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม

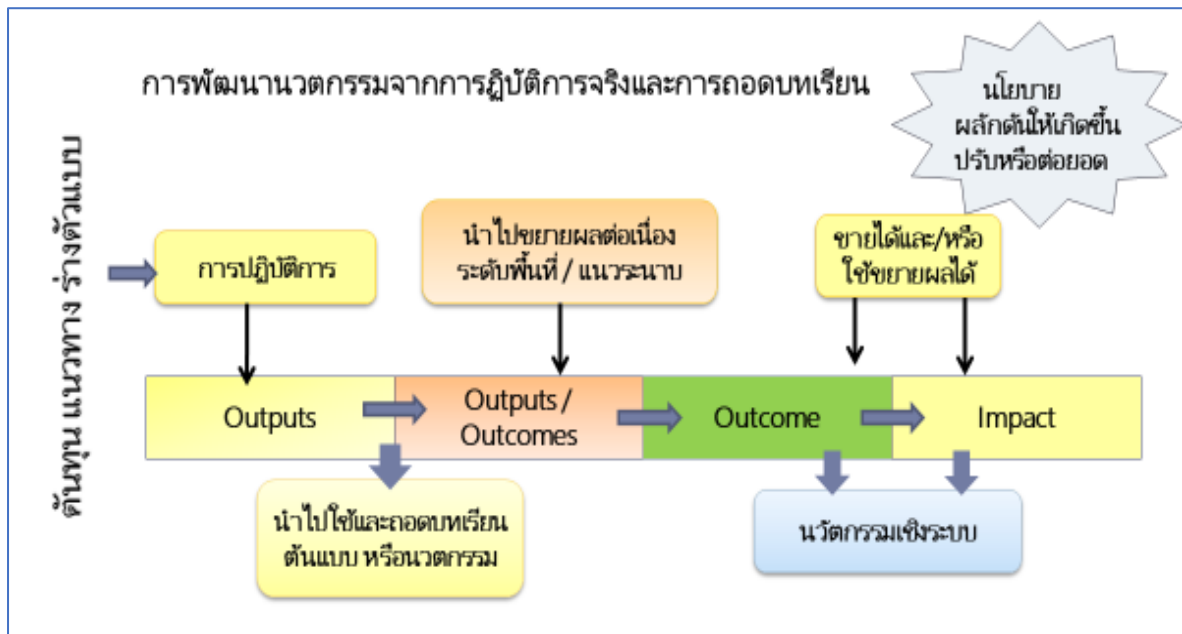
นวัตกรรมชุมชนเพื่อลดความเสี่ยง

นวัตกรรมชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงคือทางเลือก ทางออก วิธีการใหม่ หรือเสริมจากที่มีอยู่เดิม ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์เพื่อการลดความความเสี่ยง ลดความเหลื่อมล้ำและลดช่องว่าง ในการเข้าถึงสิทธิและบริการด้านสุขภาพและอื่นๆ และเป็นคุณค่าทางปัญญา (Value Creation) ที่เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่ยังด้อยโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม และการเข้าถึงสิทธิและบริการที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพ ความปลอดภัยในการทำงานและความต้องการของประชาชน รวมถึงมิติด้านเศรษฐกิจและสังคม และถ้าพัฒนาแล้วจากกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนและไม่สามารถสร้างคุณค่าเพื่อแก้ปัญหาและตอบโจทย์ของกลุ่มเป้าหมายได้ จะไม่ใช่นวัตกรรมที่สมบูรณ์และมีคุณค่า

หลักการพัฒนานวัตกรรม

1. เข้าใจปัญหาสถานการณ์ให้ถูกต้อง (Understand) เพื่อกำหนดทิศทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานต่อเนื่อง การเข้าใจปัญหาสถานการณ์ที่ถูกต้องและตั้งคำถามเพื่อให้เกิดความคิดและปัญญา จะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตรงประเด็น และสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย
2. คิดแบบหลากหลายและไม่มีกรอบ (Brainstorm) อุปสรรคสำคัญที่ทำให้นวัตกรรมใหม่ๆ ไม่เกิดคือ กรอบความคิด กระบวนการ Design Thinking เน้นการแยกกระบวนการสร้างสรรค์ไอเดีย (Idea Generation) ออกจากการประเมิน (Idea Evaluation) การคิดไอเดียออกมาก่อนหลายทางเลือก แล้วค่อยมาประเมินว่าไอเดียไหนเป็นไปได้มากน้อยอย่างไร
3. เรียนรู้ผ่านการทดลองลงมือทำ (Prototype) การเปลี่ยนความคิดดีๆ ให้ “เป็นรูปเป็นร่าง” ด้วยการสร้างต้นแบบหรือแบบจำลองง่ายๆ ที่สื่อสารแนวคิด การสร้างต้นแบบคือ การลงมือทำที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้เราเห็นชัดเจนขึ้นว่า เราคิดนั้นจะตอบโจทย์ของกลุ่มเป้าหมายอย่างที่เราเข้าใจหรือไม่

กระบวนการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อลดความเสี่ยง

ขั้นที่ 1 ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase)

ขั้นตอนนี้เป็นการทำความเข้าใจปัญหา สภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการพัฒนานวัตกรรม ตลอดจนคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและความรู้พื้นฐานและทักษะของพัฒนาที่จำเป็นต้องมี โดยพิจารณาจากคำถามเพื่อการวิเคราะห์ดังนี้

- ใครคือกลุ่มเป้าหมายและเขาต้องมีคุณลักษณะอย่างไร
- ระบุพฤติกรรมใหม่ที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย
- มีข้อจำกัดในการพัฒนาและการถึงสิทธิและบริการอะไรบ้างที่มีอยู่อะไรบ้าง
- อะไรที่เป็นทางเลือกสำหรับการบริการที่มีอยู่หลักการพัฒนาวัตกรรมเป็นแบบไหน อย่างไร
- มีช่วงเวลาการพัฒนาเป็นอย่างไร

ตัวอย่างชุดคำถามสำหรับการพิจารณาและวางแผนการพัฒนาวัตกรรมต่อยอดจากทุนเดิม

1	ข้อองค์ความรู้หรือนวัตกรรมหลักและความรู้ย่อย (ถ้ามี) อะไรบ้าง
2	➢ เป็นองค์ความรู้หรือนวัตกรรมประเภทใด ➢ พัฒนาขึ้นใหม่หรือต่อยอดจากฐานงานเดิมของหน่วยงานหรือองค์กร POs / NGOs ➢ ปัจจุบันอยู่ในระดับใดของกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้/นวัตกรรม
3	➢ นวัตกรรมดังกล่าวช่วยลดความเหลื่อมล้ำหรือสร้างความเป็นธรรม ➢ เรื่องอะไรบ้าง และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบอย่างไร
4	➢ กระบวนการ/วิธีการทำอย่างไร แตกต่างจากวิธีการทำงานที่มีหรือทำอยู่ของหน่วยงานหรือองค์กร POs / NGOs ทำอยู่อย่างไร ➢ มีใครเกี่ยวข้องบ้างและอย่างไร
5	➢ หน่วยงาน/องค์กรใดที่จะส่งต่อมอบหรือขยายผล ➢ เป้าหมายของการส่งมอบหรือขยายผลคืออะไร
6	➢ มีกระบวนการพัฒนาต่อเนื่องอย่างไร ➢ ต้องการการสนับสนุน อะไร จากใคร และอย่างไร
7	มีข้อเสนอแนะและเงื่อนไขสำคัญอะไรบ้างในการนำเอาองค์ความรู้ไปใช้ในการขยายผลและพัฒนานโยบาย

ขั้นที่ 2 การออกแบบ (Design Phase)

ขั้นตอนการออกแบบประกอบด้วย การจุดประสงค์และเป้าหมายการพัฒนา วัดกรรม กำหนดแผนการทำงาน กระบวนการและเครื่องมือ ขั้นตอนการออกแบบควรจะทำอย่างเป็นระบบและมีเฉพาะเจาะจง มีระเบียบแบบแผนของการจำแนก การพัฒนา และการประเมินแผนยุทธวิธีที่วางไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ขั้นที่ 3 ขั้นการพัฒนา (Development Phase)

ขั้นตอนการพัฒนา คือ ขั้นที่ผู้ออกแบบกระบวนการพัฒนานวัตกรรม ควรหรือต้องออกแบบให้ครอบคลุมการ สร้างเครื่องมือวัดประเมินผล สร้างแบบฝึกหัด สร้างเนื้อหา และการพัฒนาโปรแกรมสำหรับการทดสอบเพื่อหาข้อผิดพลาดเพื่อนำผลไปปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำดำเนินการ (Implementation Phase)

ขั้นตอนการดำเนินการอาจจะเป็นรูปแบบที่หลากหลายเช่น การฝึกอบรม หรือทดลองปฏิบัติการ โดยจุดมุ่งหมายของขั้นตอนนี้คือ การนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และต้องส่งเสริมความเข้าใจและความรอบรู้ของกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์

ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase)

ประกอบด้วยสองส่วนคือ การประเมินผลรูปแบบ (Formative) และการประเมินผลในภาพรวม (Summative) เป็นการประเมินผลโดยการนำเสนอในแต่ละขั้นตอน ซึ่งเป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนาและการประเมินผลภาพรวมจะทำเมื่อการนำไปปฏิบัติจริงเสร็จครบทุกขั้นตอน โดยประเมินทั้งจากข้อมูลและการสังเกต นิเทศติดตาม การประเมินผลขั้นนี้จะใช้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนำไปใช้และขยายผลต่อเนื่องในระดับพื้นที่ เครือข่ายหรือนโยบาย

แนวทางการประเมินกระบวนการพัฒนาด้านทุนการทำงาน เพื่อการพัฒนาสู่องค์ความรู้และนวัตกรรม

ระดับ 5	สามารถขยายผล/บูรณาการ หรือถ่ายทอดองค์ความรู้หรือนวัตกรรมสู่ภายนอกองค์กรได้
ระดับ 4	มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ผล การนำไปใช้ว่าตอบโจทย์หรือเป้าหมายที่คาดหวังจริงหรือไม่ และปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานได้
ระดับ 3	มีการดำเนินงาน และร่องรอยหรือหลักฐานการนำมาปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้ได้ตามกรอบคิด หลักการและมาตรฐานของ “องค์ความรู้” หรือ “นวัตกรรม” ที่เห็นเป้าหมายหรือภาพตรงกัน
ระดับ 2	มีแนวทางการปฏิบัติที่สามารถนำไปพัฒนากระบวนการทำงานต่อเนื่องได้ ทั้งในส่วนที่เสริมและอุดช่องว่างข้อจำกัด
ระดับ 1	รู้และเข้าใจ มีแนวทางการปฏิบัติ แต่ยังไม่มีการจัดระบบผลการทำงาน ที่เป็นรูปธรรม สืบค้นได้

ภาพรวมนวัตกรรมและองค์ความรู้การสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรค กลุ่มแรงงานนอกระบบ

เกณฑ์การพิจารณาวัตรกรรมชุมชนเพื่อลดความเสี่ยง

1. การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายและกระบวนการสนับสนุนทุนหรือภูมิปัญญาชุมชน
2. มีกระบวนการวิเคราะห์ต้นทุนและความเสี่ยงจากการทำงานหรือภาวะคุกคามทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และมีข้อมูลความเสี่ยงกลุ่มอาชีพ
3. มีการทดลองปฏิบัติการและผลการประเมินที่สะท้อนหรือแสดงให้เห็นถึงการลดความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการสัมผัส การสูดดม อุบัติเหตุ ท่าทางการทำงาน ฯ และมีข้อมูลวิชาการสนับสนุน
4. มีแหล่งเรียนรู้และชุดความรู้ สื่อพร้อมทั้งกลไกหรือผู้นำที่สามารถถ่ายทอดขยายผลได้
5. สามารถผลิตหรือจัดการได้ด้วยกลไกภายในชุมชน ราคาไม่แพง และใช้วัสดุที่หาได้ในพื้นที่ ราคาไม่แพง
6. ได้รับสนับสนุนกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อลดความเสี่ยงจากกองทุนสุขภาพท้องถิ่น และกำหนดเป็นนโยบายระดับพื้นที่เพื่อการขยายผลและการนำไปใช้ส่งเสริมป้องกันโรคอย่างต่อเนื่องในพื้นที่

พื้นที่ต้นแบบการจัดการความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม

บริบท : เป็นพื้นที่ที่สามารถบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ทำให้แรงงานนอกระบบในพื้นที่มีความรู้และความตระหนักให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางด้านสุขภาพความปลอดภัยในการทำงาน มีกระบวนการพัฒนาเครือข่ายเพื่อส่งเสริมป้องกันโรคอันเนื่องมาจากการทำงานและไม่เนื่องจากงาน สามารถขับเคลื่อนงานส่งเสริมป้องกันโรคฯ และคุณภาพชีวิตให้เป็นนโยบายระดับพื้นที่และระดับอำเภอ

องค์ประกอบของพื้นที่ต้นแบบ

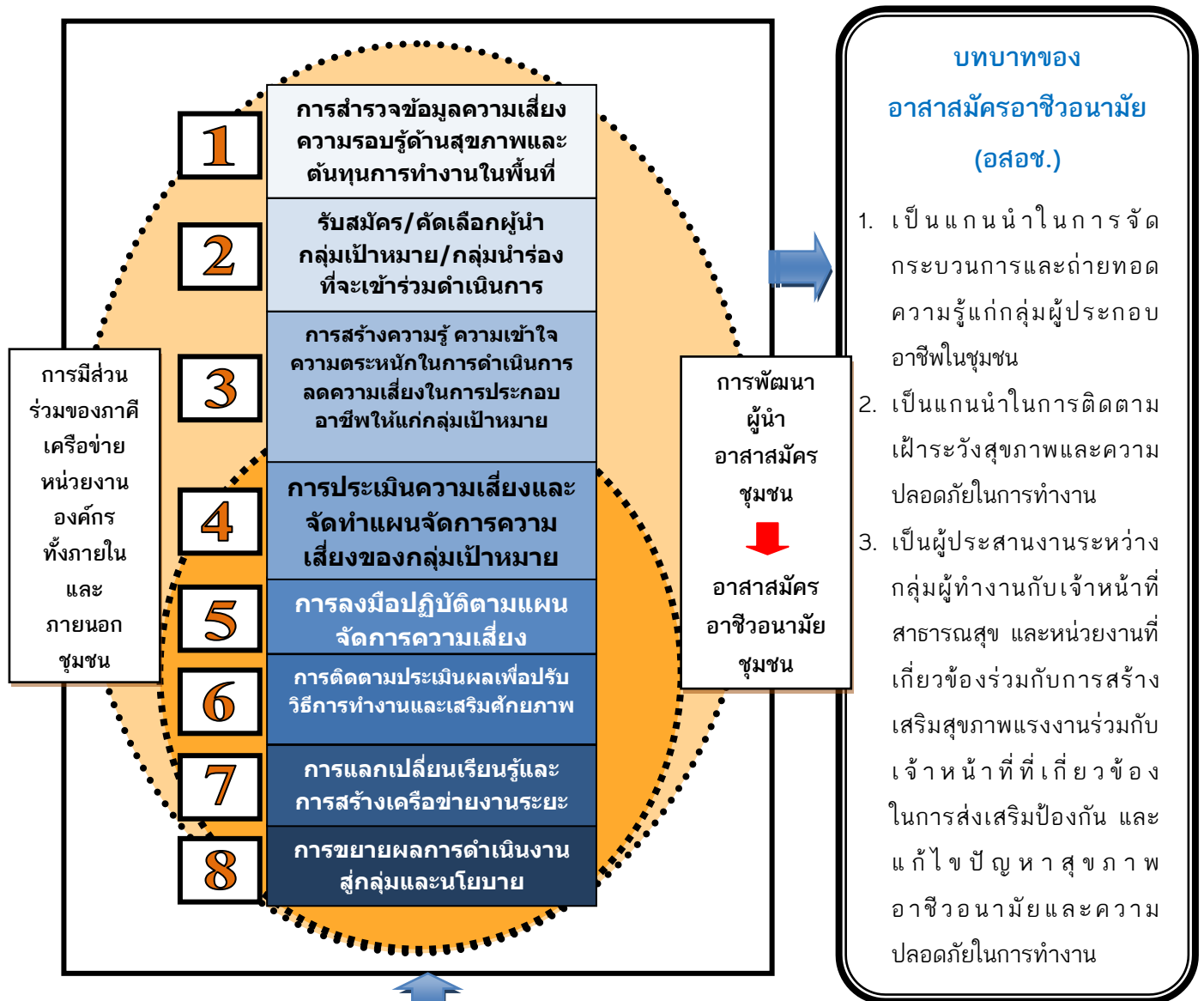
1. เป็นหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล ที่มีการทำงานแบบพหุภาคีที่มีเป้าหมาย และแผนการขับเคลื่อนงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อการลดอัตราการเจ็บป่วยจากโรคทั้งที่เนื่องจากงานและไม่เนื่องจากงาน
2. การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคทั้งที่เนื่องจากงานและไม่เนื่องจากเป็นนโยบายหนึ่งของแผนสุขภาพระดับตำบลและรวมถึงกองทุนสุขภาพท้องถิ่น
3. มีผู้นำอาสาสมัครอาชีวอนามัยที่มีศักยภาพ มีความรู้ ทักษะในการบริหารจัดการ การจัดการข้อมูล การสร้างกระบวนการเรียนรู้ การสื่อสาร ประสานงานร่วมกับภาคีทั้งองค์กรภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน
4. มีฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบ องค์ความรู้จากฐานการปฏิบัติในชุมชน ที่มีความพร้อมสามารถนำไปใช้ขยายผลหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับกลุ่มอาชีพหรือเครือข่ายทั้งภาคประชาชนและ/หรือภาครัฐ
5. มีแผนงาน/โครงการฯ ด้านการส่งเสริมป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพ และโรคที่ไม่เนื่องจากงานของกลุ่มวัยแรงงาน เป็นเครื่องมือในการทำงานและเชื่อมประสานกับเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม

มีรูปธรรมของผลงานที่สามารถเป็นหลักฐานและเป็นตัวอย่างเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับชุมชนและเครือข่าย

อาสาสมัครอาชีวอนามัย (อสอช.) : ผู้ที่ผ่านการพัฒนาศักยภาพเพื่อให้มีความรู้ ทักษะ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เรื่องโรคที่เกิดจากการทำงานมีทักษะพื้นฐานในการสื่อสาร การประเมินความเสี่ยง และการวางแผนการจัดการ ความเสี่ยง เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกเฝ้าระวังและการสร้างเสริมป้องกันโรคจากการทำงานในระดับกลุ่มหรือชุมชน

กระบวนการ พัฒนาศักยภาพ

คุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่จะเป็น อสอช.

1. เป็นแกนนำแรงงานในกลุ่มอาชีพหรือแกนนำหรือผู้ประกอบการชุมชนที่มีความสนใจ
2. เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขหรืออาสาสมัครอื่นๆ ในชุมชนที่มีความสนใจ
3. มีเวลาและมีความสนใจที่จะเป็นอาสาสมัคร
4. มีความสามารถในการอ่านและเขียนหรือมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ได้
5. สามารถประสานการทำงานหรือความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และองค์กรชุมชนอื่นๆ ได้

ผู้นำ
อาสาสมัครชุมชน

สมาคมวิถีสานทางเลือกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SADA)

โครงการเชียงใหม่วิพลส 2 อาคาร B-04 หมู่ที่ 1 ถนนมหาราช

ตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100

โทรศัพท์/โทรสาร : 053 200 208

E-mail : sadathai.org@gmail.com

Website : www.sadathailand.org

Facebook : [sadathailand](https://www.facebook.com/sadathailand)